

TIC

TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ

Guies per a la incorporació de
l'Educació per al Desenvolupament
a les Activitats Extraescolars

Guies per a la incorporació de l'Educació per al Desenvolupament en les Activitats Extraescolars

2016

Guies pertanyents al projecte Extraescolars sostenibles: integració de l'agenda 2030 de desenvolupament sostenible en les activitats extraescolars en la Comunitat Valenciana executat amb el suport financer de la Generalitat Valenciana.

Aquesta publicació ha sigut realitzada amb el suport financer de la Generalitat Valenciana. El contingut de la publicació és responsabilitat exclusiva de MUSOL i no reflexa necessàriament la opinió de la Generalitat Valenciana.

Un projecte de

Amb el finançament de

Guies per a la
incorporació de
l'EDUCACIÓ PER AL
DESENVOLUPAMENT
a les Activitats
Extraescolars

ÍNDEX

1. Presentació i Objectius	6
2. MUSOL educa	9
3. Perquè unes guies per a treballar l'Educació per al Desenvolupament en les Activitats Extraescolars?	10
4. Com utilitzar aquestes guies?	12
5. Què és el desenvolupament?	15
6. Aproximant-se a l'Educació per al Desenvolupament	17
7. Conceptes clau de l'Educació per al Desenvolupament	22
8. Educació per al Desenvolupament: ací i allà	29
9. Educant per al Desenvolupament: metodologia i perfils	31
10. Els Objectius de Desenvolupament Sostenible: la nova agenda internacional	36

Presentació i objectius

Fundació MUSOL, Municipalistes per la Solidaritat i l'Enfortiment Institucional és una ONGD independent i sense ànim de lucre que promou el dret a una vida digna i el desenvolupament sostenible de les poblacions més desfavorides per a millorar la seva situació econòmica i social. Té una vocació dirigida al treball amb els ens locals del Sud, amb l'objectiu d'enfortir les capacitats dels actors locals i regionals dels països del sud i el seu paper en el desenvolupament local i regional.

Al llarg dels anys MUSOL ha diversificat la seva acció, des del punt de vista geogràfic i sectorial; no obstant això l'organització reafirma la seva ambició de constituir una referència en el treball amb els ens públics i les organitzacions locals d'Espanya, Àfrica i Amèrica Llatina

Dins del seu àmbit de treball en educació, MUSOL impulsa accions en Educació per al Desenvolupament, entenent aquesta com un enfocament que considera l'educació com un procés dinàmic, interactiu i participatiu, orientat a la formació integral de les persones, la seva conscienciació i comprensió de les causes locals i globals dels problemes del desenvolupament i les desigualtats Nord-Sud, i el seu compromís per a l'acció participativa i transformadora (Hegoa, 2000). Aquesta línia de treball va més enllà de la sensibilització i conscienciació, motivant l'anàlisi i actuació davant les realitats generadores d'injustícia.

Gràcies al suport de de la Generalitat Valenciana, MUSOL impulsa el projecte: "Extraescolars Solidàries: integració dels objectius de desenvolupament sostenible en les activitats extraescolars", que inclou un component de treball en els Centres Educatius dins de l'àmbit de les activitats extraescolars, com un espai privilegiat per a motivar la sensibilització, anàlisi i compromís social.

Les presents guies pretenen informar i capacitar a docents, educadors/es, monitors/es de les activitats extraescolars perquè puguin integrar dins de les mateixes l'Educació per al Desenvolupament, i proporcionar-los els recursos pedagògics i eines necessàries per a la integració dels continguts previstos.

Amb l'objectiu d'incloure l'Educació per al Desenvolupament en les activitats extraescolars, s'han elaborat i desenvolupat guies metodològiques per a set de les matèries més comunes en les activitats extraescolars. Cadascuna d'elles, s'inicia amb una introducció i conceptualització de l'Educació per al Desenvolupament tant a nivell general com de manera específica per a la matèria de treball.

Apostem per una proposta integral, en la qual s'abordin diverses temàtiques, s'ha procurat vincular cadascuna de les matèries amb un eix temàtic relacionat

amb un Dret Humà i els Objectius de Desenvolupament Sostenible. Perquè l'Educació per al Desenvolupament no es limiti a una o diverses sessions, en cadascuna de les matèries, es proposen diferents activitats per a diversos continguts a ser incorporats en la programació habitual de cada activitat.

Matèria	Drets i ODS Vinculats	Continguts
Foment a la Lectura	<ul style="list-style-type: none"> • Dret a l'Educació • Diversitat cultural • ODS 4 Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots 	<ul style="list-style-type: none"> • Comprensió lectora • Vocabulari • Escritura creativa
Noves Tecnologies de la Informació i la Comunicació	<ul style="list-style-type: none"> • Dret a la Comunicació i la Tecnologia • Ciutadania global • ODS 9 Construir infraestructures resilients, promoure la industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació 	<ul style="list-style-type: none"> • Navegació per Internet • Maneig de paquets ofimàtics • Correu electrònic, mapes virtuals i plataformes col·laboratives • Continguts multimèdia
Anglès	<ul style="list-style-type: none"> • Dret a la llibertat d'expressió • Interculturalitat • ODS 3 Garantitzar una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots 	<ul style="list-style-type: none"> • Comprensió lectora • Expressió oral • Vocabulari • Expressió escrita
Esports	<ul style="list-style-type: none"> • Dret a la Salut • Construcció de la Pau • Inclusió social • ODS 3 Garantitzar una vida saludable i promoure el benestar per a tots a totes les edats 	<ul style="list-style-type: none"> • Jocs preesportius • Habilitats motrius • Motricitat bàsica • Esquema corporal
Arts Plàstiques	<ul style="list-style-type: none"> • Dret al Medi Ambient Sa • Drets dels pobles indígenes • Diversitat cultural • ODS 13 Acció pel Clima i altres 	<ul style="list-style-type: none"> • Collage i mosaics • Pintura • Reciclatge • Escultura i modelatge

Teatre	<ul style="list-style-type: none"> • Equitat de Gènere • Resolució pacífica de conflictes • El ODS 5 Aconseguir la igualtat entre els gèneres i apoderar a totes les dones i xiquetes 	<ul style="list-style-type: none"> • Expressió corporal • Veu: projecció i vocalització • Improvisació • Desenvolupament de personatges
Música	<ul style="list-style-type: none"> • Dret a la Cultura • Diversitat de la Cultura • Cultura de la sostenibilitat en els ODS 	<ul style="list-style-type: none"> • Composició • Ritme • Danses i balls • Construcció de instruments musicals

A més, **les set guies** incorporaran l'enfocament de Drets, interculturalitat, equitat, inclusió social i sostenibilitat ambiental en les matèries de treball, com a criteris fonamentals per a la construcció d'una ciutadania activa i compromesa amb les realitats injustes a nivell global, buscant generar consciència crítica i solidària.

Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares i Manuel Molinés.

MUSOL educa

Entenent que les problemàtiques que generen situacions d'injustícia tenen el seu origen en aspectes estructurals que han de ser tractats de manera integral, MUSOL ha desenvolupat una línia de treball centrada específicament en l'Educació per a la Ciutadania Global, sota el títol MUSOL educa.

En aquest eix estratègic, s'han determinat quatre sectors per a l'acció, a partir de l'experiència de MUSOL en l'àmbit de la cooperació al desenvolupament i la investigació:

- Sensibilitzar, formar, educar i mobilitzar als polítics, els funcionaris i el personal laboral de les administracions locals i autonòmiques per a la promoció de la cooperació descentralitzada i la millora de la seua eficàcia i qualitat.
- Sensibilitzar, formar, educar i mobilitzar els ens locals i autonòmics espanyols i europeus per a posar en valor el seu potencial per a l'educació per al desenvolupament
- Introduir l'educació per al desenvolupament en espais del sector educatiu i del sector privat on aquesta temàtica es troba absent o poc consolidada
- Desenvolupar les sinergies i coincidències de l'educació per a la ciutadania global i les temàtiques de major rellevància en el context nacional i internacional, entre altres l'educació ambiental, la interculturalitat i la prevenció del discurs de l'odi.

Per a això, MUSOL desenvolupa campanyes de sensibilització social amb la finalitat de conscienciar a la societat espanyola sobre les causes de les desigualtats socials i la situació actual dels països en vies de desenvolupament, fomentant actituds solidàries i accions en matèria de cooperació per al desenvolupament i el codesenvolupament.

Les iniciatives i accions de Sensibilització i Educació per al Desenvolupament han permès transmetre a la societat espanyola valors i coneixements imprescindibles per a entendre la complexitat que perjudica el desenvolupament dels països més pobres i per a construir un concepte de ciutadania global solidària i compromesa.

MUSOL compta amb materials i experiència en Educació per al Desenvolupament i aborda el sector educatiu pel seu potencial multiplicador i el seu rol clau en el foment de valors en xiquets/es, joves i adults per a treballar en aquest sector prioritari, on l'educació per a la ciutadania global no haja sigut abordada adequadament.

Perquè unes guies per a treballar l'Educació per al Desenvolupament en Activitats Extraescolars?

¿ Què significa educar enmig de les agudes i doloroses transformacions que estan vivint les nostres societats? El pedagog brasiler Paulo Freire ens contesta dient que l'educació vertadera és praxi, reflexió i acció de l'home sobre el món per a transformar-lo. Ell ens parla que l'educació és un acte d'amor, de coratge; és una pràctica de la llibertat dirigida cap a la realitat, a la qual no es tem; més aviat busca transformar-la per solidaritat, per esperit fraternal

Educació com a pràctica de la llibertat, Paulo Freire].

Des de l'anàlisi i reflexió de l'educació com a pràctica per a la llibertat i per a la transformació del món, el procés educatiu s'orienta cap a una educació promovedora del pensament crític, anant molt més enllà de la transmissió de coneixements i informació reglats. Des d'aquesta perspectiva, l'educació supera les fronteres institucionals i es poden identificar diferents àmbits de formació en el dia a dia dels diferents contextos socials. Per tant, es crea la necessitat de vincular aquests contextos (polítics, culturals, socials, econòmics) a una educació alternativa que, incorporant aspectes com l'oci o el temps lliure, no oblide el seu paper crucial en la formació d'una ciutadania global.

En aquest aspecte les activitats extraescolars, com a activitats enfocades al ensenyament-aprenentatge de manera creativa i pràctica, es constitueixen com un espai privilegiat per a analitzar la realitat global, tant pròxima com llunyana, des de la experiència personal i grupal. De fet, és en aquesta quotidianitat on el vincle entre la teoria i la pràctica es fa més evident. Diàriament prenem decisions sobre el nostre consum, participació ciutadana o relacions socials, decisions que tenen conseqüències immediates en la realitat que ens envolta i que, per tant, necessiten d'una anàlisi prèvia. Les activitats extraescolars permeten als i les participants, acostar-se a la realitat d'una forma més lliure, sense els

coneixements i experiències, que van configurant la manera de veure el món i situar-se davant la seua complexitat.

Les activitats extraescolars es treballen en l'entorn escolar, estant directament relacionades amb l'educació. Són programades pels propis centres educatius, desenvolupant-se tant dins com fora de l'horari acadèmic. Tanmateix, això no vol dir que no siguin activitats programades i planificades, que persegueixen objectius educatius. Són espais en els quals es poden promoure aprenentatges valuosos i significatius sota metodologies alternatives, lúdic-formatives, dinàmiques, participatives i riques en valors transversals. Aquests valors han d'anar de la mà d'una investigació social, política i econòmica que continuament analitze les causes i efectes de les injustícies i propose llits de difusió i coneixement social de les realitats actuals. Així l'educació es convertirà en una eina per a la transformació de la realitat i per al desenvolupament.

A què ens referim amb Educació per al Desenvolupament?

L'Estratègia d'Educació per al Desenvolupament de la Cooperació Espanyola (AECID 2007) la defineix com un "Procés educatiu (formal, no formal i informal) constant encaminat, a través de coneixements, actituds i valors, a promoure una ciutadania global generadora d'una cultura de la solidaritat compromesa en la lluita contra la pobresa i l'exclusió, així com amb la promoció del desenvolupament humà i sostenible". No obstant això, l'Educació per al Desenvolupament és un concepte en constant evolució i no exempt de debat per l'impacte polític, social i fins i tot ideològic que pot arribar a aconseguir.

Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares y Manuel Molinés.

Com utilitzar aquestes guies?

L'objectiu d'aquestes guies no és substituir la programació habitual que s'aplica en les activitats extraescolars. Aquest document pretén oferir orientacions i eines perquè l'Educació per al Desenvolupament s'integre dins de les programacions ja establides de manera que, progressivament, s'aconsegueixca incorporar la construcció d'una ciutadania global i solidària en les diverses dimensions educatives.

El paper de l'educador/a és clau en aquest procés. L'aportació que l'agent d'Educació per al Desenvolupament ha d'incorporar des de la seua formació i experiència vital, és fonamental per a garantir realment el canvi que es pretén en els i les participants. De tal manera, es proposa que aquestes guies siguin un acompanyament durant tot el període de la activitat, podent trobar en elles un suport al llarg de les diverses temàtiques treballades.

Estructura de les guies

En una primera part, la present guia ofereix algunes idees i conceptes per a comprendre l'Educació per al Desenvolupament, partint de la pregunta Què és el Desenvolupament? i continuant amb algunes aproximacions a l'Educació al Desenvolupament.

Posteriorment es comparteixen alguns conceptes clau que l'agent d'Educació per al Desenvolupament ha de manejar en la seua labor educativa així com certes línies transversals que acompanyen a aquest concepte, i que permeten l'aplicació del mateix punt per a tractar temes de caràcter global dirigits a les relacions Nord-Sud com a situacions d'actualitat a nivell local (interculturalitat, cultura de pau, inclusió, equitat...)

A continuació s'exposa un enfocament metodològic per a ser aplicat en l'Educació per al Desenvolupament, que facilita la implementació de les guies en cada matèria de treball. De la mateixa manera, es comparteixen algunes pistes sobre el paper de l'educador/a d'Educació per al Desenvolupament en el canvi social.

Per a finalitzar la primera part, es fa un repàs als Objectius de Desenvolupament Sostenible, que regeixen l'Agenda Internacional per al Desenvolupament i que estaran presents en les activitats proposades

En una segona part s'ofereixen algunes eines didàctiques per a la incorporació de l'Educació per al Desenvolupament en les activitats extraescolars. Es troben organitzades per continguts recollits en les programacions ja establides, amb la finalitat de facilitar la inclusió de les mateixes dins de l'habitual dinàmica de cada activitat

Cada proposta d'activitat està organitzada de la següent manera:

- **Introducció**, que permet a l'educador/a centrar temàticament l'activitat així com poder presentar-li-la als i les participants.
- **Objectius** a treballar en l'activitat, normalment centrats en un concepte inclòs en el contingut de treball, un concepte vinculat al desenvolupament i un vincle entre l'activitat i el canvi social.
- **Materials** de treball necessaris, incloent Fitxes de Treball.
- **Destinataris** recomanats per a l'activitat, com una orientació per a la seua aplicació didàctica.
- **Desenvolupament de l'Activitat**, realitzant una explicació d'aquesta.
- **Duració** estimada segons la posada en pràctica de l'activitat
- **Variants** proposades per a dinamitzar l'activitat o adaptar-la a altres grups de destinataris.
- **Preguntes per a la Reflexió**, que contribuïsquen a analitzar el treballat en l'activitat
- **Conclusions**, com a pistes o claus per al tancament de l'activitat.

Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares i Manuel Molinés.

Com a proposta pedagògica per a integrar l'Educació per al Desenvolupament en l'Activitat Extraescolar, es suggereix que, en el marc d'un contingut treballat dins de la programació de la activitat, el educador/a incorpore activitats proposades en aquestes guies de treball.

Es començaria la mateixa amb una breu presentació de la temàtica, orientant-se en la introducció oferida en cada activitat. Després del desenvolupament d'aquesta, es recomana dedicar uns minuts a debatre i reflexionar en grup, orientant la conversa amb les preguntes proposades. És important que, abans de finalitzar, l'educador/a rescate algunes idees clau, podent recolzar-se en les conclusions incloses al final de cada activitat proposada.

És fonamental aclarir que aquestes guies no pretenen constituir-se com a fulls de ruta estrictes sinó com una proposta per a l'orientació i integració de l'Educació per al Desenvolupament en les Activitats Extraescolars. De tal manera, les guies pretenen ser una eina oberta i innovadora per a donar resposta a la necessitat de disposar de recursos pràctics per a la integració de la Educació per al Desenvolupament en cada matèria extraescolar. Cada agent implicat podrà, a partir de la seua experiència i coneixements i recolzant-se en unes altres iniciatives reeixides en aquesta temàtica, realitzar variacions i adaptacions de les activitats a la realitat del grup de treball i el context en el qual es desenvolupe.

Sens dubte, acompanyar a xiquets, xiquetes i joves en el seu procés educatiu per a la construcció d'una ciutadania global sensible als problemes i realitats d'injustícia és un repte apassionant. Els educadors/es implicats/des no sols tenen a la seua mà la possibilitat d'oferir la seua experiència i coneixements en un àmbit formatiu sinó també contribuir a la construcció d'un món més just i solidari. Aquestes guies pretenen contribuir a la transformació social i a la innovació en l'Educació per al Desenvolupament dins de l'àmbit de les activitats Extraescolars, un repte en el qual tots i totes tenim molt a aportar.

14 Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares i Manuel Molinés.

Què es el desenvolupament?

Al llarg d'aquesta guia abordarem el treball en Educació per al Desenvolupament i proporcionarem algunes eines per a incorporar-lo en les activitats extraescolars. Però prèviament és necessari fer-nos la pregunta Què és el Desenvolupament? En què consisteix aqueixa situació ideal a la qual volem contribuir a través de les nostres accions educatives?

El debat sobre el concepte de desenvolupament es remunta als propis orígens de la humanitat i està estretament vinculat a la realitat particular de la persona o col·lectiu que intenta respondre a aquesta pregunta.

Des d'un punt de vista merament econòmic, el Desenvolupament consisteix en el creixement i increment del nivell d'ingressos a l'una que es redueixen les pèrdues, obtenint millors beneficis. Encara són moltes les persones i institucions que mantenen aquesta concepció del Desenvolupament, fins i tot en el context de la lluita contra la pobresa.

No obstant això, la història ha demostrat com un augment de la riquesa no necessàriament millora la vida d'una societat en el seu conjunt. És per això que l'Organització de Nacions Unides va incorporar el concepte de Desenvolupament Humà, per a referir-se a un desenvolupament centrat en les persones, especialment en aquelles en situació de vulnerabilitat. El Desenvolupament Humà comprèn no sols aspectes econòmics sinó també socials o culturals, a l'una que inclou el concepte de necessitats bàsiques satisfetes com un component essencial del Desenvolupament. De tal manera, el Desenvolupament Humà no sols s'aconsegueix augmentant la renda econòmica sinó que és fonamental garantir l'educació, salut, equitat entre homes i dones, accés a l'habitatge i altres drets bàsics per a poder parlar d'una situació ideal de desenvolupament.

A pesar de l'enfocament centrat en les persones, no podem obviar la necessitat d'un medi ambient sa com a element necessari per a garantir les necessitats bàsiques de les persones. És per això que actualment el concepte s'amplia a **Desenvolupament Humà Sostenible**, incloent un enfocament ambiental que permeta mantindre la cobertura de les necessitats bàsiques al llarg del temps.

Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares i Manuel Molinés

La Cooperació al Desenvolupament es conforma com el conjunt d'accions, tant des de l'àmbit públic com privat, dirigides a garantir el Desenvolupament Humà Sostenible en aquells contextos en els quals per motius històrics, econòmics, socials, ambientals o estructurals no s'ha aconseguit. Aquest concepte no té una definició única, ajustada i completa, vàlida per a tot temps i lloc. La Cooperació al Desenvolupament s'ha anat carregant i descarregant de continguts al llarg del temps, d'acord amb el pensament i els valors dominants sobre el desenvolupament i al sentit de corresponsabilitat d'uns països respecte a uns altres, per la qual cosa cal conèixer la seua evolució per a comprendre el seu significat a cada moment. El contingut de la Cooperació al Desenvolupament està vinculat a les prioritats que s'estableixen sobre el desenvolupament per part d'alguns governs, ONGD i societat civil, estant en constant evolució, adaptant-se en cada temps i lloc al desenvolupament global.

Aproximant-se a l'Educació per al Desenvolupament

En un món cada vegada més canviant i complex, és necessari comptar amb una ciutadania activa, compromesa, informada i amb capacitat de pensament crític davant els diversos fenòmens polítics, socials, ambientals i culturals que ens afecten individual i col·lectivament. És per això que l'Educació per al Desenvolupament cobra un paper cada vegada més fonamental en tots els sistemes educatius, formals, no formals o informals, fomentant processos de canvi de les estructures generadores d'injustícia.

Què és l'Educació per al Desenvolupament?

L'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID) proposa una definició que no sols engloba als xiquets, xiquetes i joves sinó a tota la ciutadania, entenent l'Educació per al Desenvolupament com un procés educatiu (formal, no formal i informal) constant encaminat, a través de coneixements, actituds i valors, a promoure una ciutadania global generadora d'una cultura de la solidaritat compromesa en la lluita contra la pobresa i l'exclusió, així com amb la promoció del desenvolupament humà i sostenible (Estratègia d'Educació per al desenvolupament de la Cooperació espanyola, Ortega 2007).

De tal manera, l'Educació per al Desenvolupament contribueix a entendre el funcionament d'un món globalitzat, en el qual es produeixen situacions injustes, fomentant una actitud crítica davant les relacions econòmiques, polítiques, socials, culturals i ambientals entre els països del Nord-Centre i els del Sud-Perifèria a partir de principis de justícia social, solidaritat i equitat. De la mateixa manera, a través de l'Educació per al Desenvolupament han d'establir-se mecanismes per a conèixer les causes de les realitats d'injustícia, pobresa i inequitat animant al compromís actiu pel canvi, des del local cap al global.

EN DESENVOLUPAMENT? DEL SUD? PERIFÈRIA?

En l'àmbit del desenvolupament s'utilitzen diverses denominacions per a referir-se a aquells països que presenten índexs de desenvolupament inferiors a l'esperat. Si bé el terme Tercer Món va ser utilitzat durant molt de temps per a referir-se a aquells països que se situaven fora de les opcions Capitalista-Socialista, actualment el terme en vies de desenvolupament és el més acceptat.

En l'àmbit de la cooperació, són habituals els termes Països del Sud i Països del Nord, encara que no sempre és encertat perquè trobem molts casos en el qual la relació Sud-Pobresa i Nord-Riquesa no es correspon (com el cas d' Austràlia o dels països d'Europa de l'Est).

Des d'una òptica política, pot trobar-se la utilització dels termes Centre-Perifèria, per a referir-se a aquells països amb major influència en la presa de decisions polítiques i econòmiques a nivell mundial, per la qual cosa se situen en el Centre, en relació a aquells països la influència dels quals està més limitada, situant-se en la Perifèria

Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares i Manuel Molinés.

L'Educació per al Desenvolupament és...

L'Educació per al Desenvolupament no és...

Un procés

L'Educació per al Desenvolupament és un viatge continu més que una progressió predeterminada. Quan pren aspectes puntuals els analitza pel sentit que adquireixen dins de processos més amplis. Quan investiga o realitza formació ho fa de manera progressiva, donant lloc a una educació interactiva basada en la reflexió permanent. Els dubtes, el coneixement i l'experimentació prolongada permeten modificar concepcions errònies

Una acció aïllada

Donada la complexitat dels temes que aborda i la continuïtat d'aquests en el temps, tota acció educativa aïllada o descontextualitzada contradiu els principis de l'Educació per al Desenvolupament. Es torna una proposta mecànica que no permet la interacció, ni la comprensió, ni l'adquisició dels coneixements. No serveix per a modificar idees prèvies.

Complexa

Els temes abordats són complexos en si mateixos (política, economia, cultura, ètica). Cada element ha de ser examinat en profunditat i des de diferents perspectives. Cal conèixer i ponderar, matisar.

Simplificadora

La realitat complexa i contradictòria, no pot ni ha de ser presentada en termes simplistes. Cal evitar les respostes afanyades o mecanicistes.

Controvertida

L'Educació per al Desenvolupament tracta temes controvertits i els sotmet a estudi, anàlisi, debat i a propostes d'intervenció. Per a molts d'ells hi ha més d'una resposta. Per a uns altres cal admetre que, de moment, la solució s'ignora. Les contradiccions i conflictes poden sorgir de les diferents perspectives culturals, de les diferents interpretacions de la història, de falta de coneixements, de xoc entre diferents escales de valors, etc.

Monolítica

L'Educació per al Desenvolupament no predica certeses eternes. Es basa en la seua flexibilitat, en la seua capacitat reflexiva, en l'intercanvi d'opinions. Els seus pressupostos han d'estar sotmesos a constant revisió. No són rígids ni inqüestionables. És irrenunciable fugir del maniqueisme reduccionista, de les conseqüències sense matisos. No es poden acceptar arguments sense fonamentació, ni fer oïdes sordes a interpretacions diferents de les pròpies

Sobre el món

Les diferents dimensions del desenvolupament afecten a tots els països, regions, cultures i éssers humans del planeta. L'Educació per al Desenvolupament s'ocupa de buscar les connexions entre els fenòmens, de donar una visió holística i de mostrar les influències mútues entre el local i el global.

Sols sobre el Sud

El mal desenvolupament no és només qüestió del Sud ni es fa comprensible sense la inclusió del Nord i del seu paper en l'empobriment del Sud. És inacceptable presentar la pobresa, la violència, la corrupció com a producte exclusivament endogen del Sud. Això suposaria negar les interdependències, la desigualtat del poder, etc.

Diagnòstics i propostes

L'Educació per al Desenvolupament és una Mirada aguda sobre la realitat. Observa i analitza els problemes per a proposar solucions, per a mostrar els aspectes positius. Intenta elaborar propostes alternatives que afavorisquen perspectives de futur amb la finalitat de respectar la diversitat, facilitar la convivència, la comprensió, l'empatia i la participació de les persones en processos de desenvolupament humà i d'extensió de la justícia social

Només sobre problemes

Per ser el desenvolupament una qüestió tan complexa i contradictòria, és simplificador i contraproductiu enunciar-lo només en forma de problemes, insistint en els seus aspectes catastròfics i més commovedors. Això suposa un punt de vista pròxim al determinisme. Pot promoure el pessimisme, la indiferència; resultats oposats als quals pretén l'Educació per al Desenvolupament.

Font. Adaptación de Birmingham, 1994, citada en La Educación para el Desarrollo, Hegoa 2005

Quins són els àmbits de l'Educació per al Desenvolupament?

L'Educació per al Desenvolupament es pot dur a terme des de diversos àmbits.

- **En l'Educació Formal**, a través de la integració de l'Educació per al Desenvolupament de les programacions educatius vigents.
- **En l'Educació no Formal**, a través d'accions específiques o integrant-se en diverses activitats: formació, debat, anàlisi social...
- **En l'Educació Informal**, a través de la sensibilització i acció social per mitjà de campanyes divulgatives, mitjans de comunicació, activitats lúdiques...

Quines dimensions podem identificar en el marc l'Educació per al Desenvolupament?

Podem distingir diverses dimensions que, en major o menor grau, es treballen en totes les iniciatives d'Educació per al Desenvolupament

- **Sensibilització Social**, com el conjunt d'accions dirigides a la presa de consciència a través de la transmissió d'informació. La sensibilització resulta fonamental en els primers contactes amb les realitats d'injustícia. Actualment, la sensibilització es pot dur a terme mitjançant metodologies diverses, des de les tradicionals conferències o testimoniatges, fins a les campanyes mediàtiques utilitzant les noves tecnologies, passant per un ampli ventall com a tallers, activitats lúdiques, xarxes de treball, converses...
- **Formació sobre el Desenvolupament**, com a processos educatius estructurats que busquen, a través de metodologies educatives, generar competències tant en coneixements, accions i actituds a públics concrets, amb la finalitat de fomentar l'anàlisi crítica. Aquesta formació pot integrar-se en altres processos formatius ja definits (com a programacions educatives) o dur-se a terme de manera independent. És important destacar que la Formació sobre el Desenvolupament no sols es basa en la transmissió de coneixements sinó també en la generació d'actituds personals que animen a l'acció.
- **Investigació per al desenvolupament**, com un element fonamental per a analitzar de manera profunda les problemàtiques del desenvolupament i la injustícia, motivant la gestió del coneixement i proposant línies d'acció. La seva metodologia ha de basar-se en la investigació social per a garantir cert rigor científic.
- **Mobilització i Acció Social**, com una conseqüència de les dimensions anteriors. La participació activa de la ciutadania i el seu protagonisme en la lluita contra la injustícia i la defensa del desenvolupament i els drets humans, s'expressa en àmbits i formes diverses, en diversos graus d'organització.

. Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares i Manuel Molinés.

ALTRES VARIANTS DE L'EDUCACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT

A través de l'aplicació de metodologies d'Educació per al Desenvolupament en diversos contextos, han sorgit algunes variants que aporten concepcions especials als processos educatius

- **L'Educació per al Desenvolupament Sostenible** va ser promoguda per la UNESCO durant els anys 2004 a 2014, incloent la sostenibilitat ambiental en les seues iniciatives
- **La Comunicació per al Desenvolupament** és conseqüència de la incorporació dels principis de l'Educació per al Desenvolupament a l'àmbit de la comunicació social. A través de diverses metodologies, es busca el canvi social a partir dels processos comunicatius en diversos nivells i direccions.
- **L'Educació per a la Pau** emfatitza en els processos de construcció de pau i reducció de violència, en contextos i temàtiques específiques.
- **L'Educació per a la Salut** ha evolucionat més enllà dels aspectes referents a la salut física, incorporant elements de l'Educació per al Desenvolupament i l'Educació per a la Pau.

Conceptes clau de l'Educació per al Desenvolupament

L'Educació per al Desenvolupament es basa en una sèrie de conceptes clau que ofereixen diferents enfocaments per al tractament educatiu d'un tema o realitat concreta. Els processos d'Educació per al Desenvolupament requereixen l'aplicació de l'enfocament que aquests conceptes ofereixen. Tots els fets socials, des del més local al global, poden analitzar-se des d'aquesta òptica.

Interdependència

La interdependència és una característica bàsica de totes les formes de relacions humanes des de la família o l'escola a les dinàmiques internacionals. La supervivència i el desenvolupament individual i col·lectiu, estan basats en la dependència d'altres persones. De la mateixa manera, els éssers humans depenem del medi ambient.

Davant l'escenari de la globalització, la interdependència es fa més evident, tant per a fenòmens positius (com la cooperació internacional) com a negatius (desplaçaments forçats).

Alguns exemples d'interdependència són:

- **El Canvi Climàtic**, com un efecte produït per diversos factors en els quals les accions d'una part del planeta impacten, de forma més intensa, en unes altres.
- **La Crisi Econòmica**, com a resultat de decisions preses a partir d'interessos particulars.
- **La Pobresa**, no sols com la falta de recursos econòmics sinó com la desigualtat i la distribució inequitable d'aquests.

Imatges i Percepcions

La necessitat de comprendre que després de les imatges s'amaguen missatges particulars oferits per l'emissor, resulta fonamental per a una anàlisi crítica d'aquestes. Això aplica no sols a l'àmbit visual, sinó també a les diverses comunicacions i imaginaris oferits des de diverses fonts.

En aquest sentit, resulta necessari impulsar processos d'alfabetització visual que contribuïssin a generar eines per a contrarestar els efectes de les imatges preconcebudes i reduir els prejudicis.

Alguns exemples d'abordatge són:

- **L'Educació Multicultural i per a la Diversitat**, com un element clau per a fomentar una anàlisi crítica de la realitat, superant prejudicis.
- **Els exercicis de Contrapublicitat**, analitzant les iniciatives basades en el màrqueting proposant una comunicació inclusiva i de qualitat, lluny del sensacionalisme i els biaixos ideològics.

Justícia Social

La Justícia Social proposa models d'igualtat d'oportunitats i drets humans, més enllà del concepte de justícia tradicional o legal. L'objectiu fonamental de la Justícia Social, cerca el desenvolupament de les potencialitats de totes les persones, en contextos socials d'equitat i pau.

Resulta fonamental potenciar el concepte d'universalitat de la Justícia Social. Per a això, l'enfocament de Drets Humans proporciona un marc conceptual ampli per al seu abordatge, tant des de l'àmbit dels Drets Civils i Polítics com dels Drets Econòmics, Socials, Culturals i Ambientals. A més, el concepte de Justícia Social s'ha vist ampliat en els últims anys pels anomenats Drets de Tercera Generació, Incloent Drets Col·lectius, completant el que tradicionalment es va denominar Educació en Valors.

És necessari fomentar la concepció de evitabilitat de les injustícies, comprnent que les mateixes són fruit de desajustaments en les relacions humanes a diversos nivells (polítics, econòmics, socials...), davant els quals han de prendre's mesures per a millorar aquestes situacions, fugint de l'inconformisme, la passivitat o la resignació.

Existeixen alguns casos de Justícia Social que requereixen una atenció especial:

- **Justícia de Gènere:** entenent que aconseguir la justícia de gènere és un pas més enllà de l'equitat i la igualtat de gènere. Justícia de Gènere implica que els Estats assumeixen la seua responsabilitat i rendeixen comptes sobre les accions desenvolupades per a aconseguir la igualtat de gènere entre dones i homes i erradicar les relacions desiguals de poder entre tots dos.
- **Justícia Climàtica,** com una comprensió de què disposar d'un Clima adequat per a la vida i la producció d'aliments és un dret, exigible i universal.

Canvi i Futur

Comprendre que la situació actual és producte de la trajectòria duta a terme en el passat, i que les nostres accions influiran en el futur, resulta fonamental per a un enteniment de les realitats d'injustícia així com per a proposar accions de canvi social, sota una lògica d'Educació Crítica.

És necessari adonar-se que el futur no està predeterminat, sinó que una ciutadania activa pot corregir els errors del passat, modificar el present i contribuir a un futur diferent.

En aquest àmbit, és interessant prestar especial atenció en alguns punts com:

- **Sostenibilitat Ambiental**, analitzant com les nostres accions actuals impacten directament en el futur pròxim.
- **Deute Històric**, entenent com les accions del passat van generar dinàmiques injustes que van beneficiar a certes societats en perjudici d'unes altres.

L'ALFABETITZACIÓ VISUAL

L'alfabetització visual és l'habilitat per a construir opinions i consciència personal a través d'imatges visuals. Per a això, la persona destinatària posa en pràctica les seves capacitats d'exploració, anàlisi crítica i reflexió.

Aquesta alfabetització es basa en la capacitat per a interpretar missatges visuals i construir judicis de valor a partir d'ells, generant un posicionament davant les realitats de l'entorn. De tal manera, a través d'imatges, podem transmetre conceptes i emocions, proporcionant inputs per a l'anàlisi crítica.

L'alfabetització visual és, en definitiva "una pedagogia capaç de educar l'ull i traure-li punta incisiva, capaç d'afinar-lo perquè penetre més enllà de les aparences, de diversificar-lo perquè enriqueixi les nostres maneres de veure i de sacsejar-lo perquè vole més alt, se sorprenga i gaudi de la sensibilitat quotidiana" Errázurriz, Luis, Sensibilitat estètica. Un desafiament pendent en l'educació xilena (2006).

La Contrapublicitat és una aplicació de l'Alfabetització Visual en la Sensibilització Social a través de les imatges. Font: www.letra.org

Resolució de Conflictes

Assumir que els conflictes són part natural de les relacions humanes és un principi bàsic en l'Educació per al Desenvolupament. Conflictes no és sinònim de Violència, sinó que aquesta és una de les moltes respostes al Conflictes. Treballar en la resolució pacífica de conflictes és un element fonamental en les activitats entorn del desenvolupament. Analitzar diverses maneres de resoldre conflictes contribueix no sols a generar ambients saludables sinó a comprendre diverses realitats de l'entorn pròxim i llunyà i proposar alternatives a les mateixes des dels propis àmbits d'actuació.

L'enfocament Resolució Pacífica de Conflictes no solament respon als ambients propers (família, escola...) o als anomenats Conflictes Armats, també pot aplicar-se a altres situacions com:

- **Anàlisi dels fenòmens migratoris**, apostant per iniciatives inclusives que fomenten les Cultures de l'Hospitalitat i Drets de les persones migrants.
- **Reflexió sobre els mercats internacionals**, per exemple en l'àmbit dels aliments, comprenent com els beneficis econòmics no poden sobreposar als drets fonamentals.

Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares y Manuel Molinés.

Ciutadania Global

El concepte de ciutadania global té els seus orígens en el dret cosmopolita, entenent-se com la capacitat per a participar i ser sentit en les comunitats polítiques, en condicions de diàleg sense restriccions artificials i límits.

Segons Martha Nussbaum, és cosmopolita aquella persona compromesa amb tota la comunitat d'éssers humans. De tal manera, destaca quatre raons per a impulsar la ciutadania global.

D'una banda, l'educació cosmopolita ens permet aprendre més sobre nosaltres mateixos, analitzant les nostres pròpies accions des d'una mirada global. De la

mateixa manera, avancem resolent problemes globals que requereixen la cooperació internacional, pel que es fa necessari un coneixement sobre la realitat mundial del planeta. L'autora, també planteja que, a través de la ciutadania global, reconeixem obligacions morals amb la resta del món que són reals i d'una altra manera passarien desapercibudes així com elaborem arguments sòlids i coherents basats en les distincions que estem disposats a defensar, promovent el compromís personal i col·lectiu.

En assumir el nostre paper en el marc de la ciutadania global, podem disposar de nous panorames per a analitzar problemàtiques globals des de la nostra òptica local:

- El repte del Canvi Climàtic és, possiblement, un dels aspectes globals que requereix accions locals específiques, sota la premissa d'una ciutadania global.
- Les situacions d'injustícia generades per les **regles del comerç internacional** han d'afrontar-se des d'una lògica global, en la que totes les persones estem involucrades.

Interculturalitat i Diversitat

La diversitat ha sigut una tònica general en la història de la nostra societat encara que no sempre assumida com la riquesa social que suposa. Els fenòmens migratoris, especialment iniciats en la segona meitat del segle XX, han modificat substancialment les característiques culturals de les nostres societats.

Davant la diversitat de cultures, cosmovisions, ideologies o creences que presenten les nostres societats, és necessari assumir posicions que, més enllà de la convivència pacífica de les diverses cultures que ofereix l'enfocament de multiculturalitat podem, des del respecte i posada en valor de les cultures, impulsar dinàmiques d'intercanvi i enriquiment mutu.

La diversitat actual ofereix una possibilitat per al creixement personal i comunitari, l'aprenentatge i l'establiment de models socials equitatius, respectuosos i generadors de pau i convivència. Aquest enfocament no solament aconsegueix la diversitat en termes culturals, les diferents maneres d'entendre el món, d'orientació sexual, de creences, de capacitats o de posicions ideològiques són una possibilitat per a continuar construint un món més just i equitatiu al qual totes les persones poden contribuir.

- Els nous models socials que genera la recepció i acolliment de persones migrants són possibilitats per a treballar la interculturalitat i la gestió de la diversitat.
- La inclusió de persones amb discapacitat en les nostres dinàmiques educatives afavoreix models de respecte i participació equitativa.

Globalització i Interdependència

El desenvolupament de les tecnologies de la informació i la comunicació ha permès generar ponts entre societats diverses. L'expansió dels mitjans de comunicació i, especialment, la instal·lació de punts d'accés a internet, s'ha constituït com una autèntica revolució en diferents àmbits com el econòmic, el social, el polític i, sobretot, el cultural.

Aquesta interconnexió entre persones que geogràficament es troben allunyades, ha permès intercanvis de tota mena, afavorint la visió global del món començant amb els diversos processos locals són interdependents entre si. Tant en un sentit positiu com negatiu, les actituds personals, les accions puntuals o les dinàmiques socials generen efecte i són al seu torn influenciades, per altres processos generats en diferents llocs del planeta.

No obstant això, el ventall de possibilitats que ofereixen aquests canals virtuals d'intercanvi també ha servit per a generar dinàmiques per a homogeneïtzar les societats, cap a models basats en el consum. De tal manera, el fenomen de la Globalització busca establir patrons culturals únics, que afavorisquen als grans interessos econòmics mundials en detriment de les cultures locals. Aquest canvi cultural no sols afecta a aspectes d'indole econòmica, sinó també social, modificant els patrons característics de les societats.

Els processos educatius han d'acompanyar aquesta nova realitat de interconnexió i interdependència, amb la finalitat d'aprofitar els aprenentatges que ofereix aquest nou escenari però gestionant adequadament la informació obtinguda, permetent un equilibri entre ser un "ciutadà del món" i la salvaguarda dels valors i cultures locals.

- Analitzar els nostres patrons de consum, així com les tendències o modes, és una bona possibilitat per a comprovar fins a quin punt estem influenciades per la cultura única que ens ofereix el model de la Globalització.
- Desenvolupar accions per a conèixer més les tradicions locals facilita la posada en valor de models culturals i socials dels quals extraure aprenentatges i maneres d'entendre l'entorn que ens envolta.

Ajuda al Desenvolupament i Solidaritat Internacional

L'Ajuda al Desenvolupament s'ha constituït com una eina essencial per a donar suport als processos de canvi als països més empobrits, a través de la facilitació de desemborsaments econòmics, tant en forma de donacions com de crèdits en condicions favorables. En 1980, 22 dels països més rics es van comprometre a destinar el 0.7% del seu Producte Nacional Brut a aquest efecte, encara que actualment només cinc països han aconseguit aquesta meta (Dinamarca, Països Baixos, Luxemburg, Noruega i Suècia) estant la resta de països entorn del 0.3%.

Parlem d'Ajuda Oficial al Desenvolupament quan prové d'entitats públiques, tant centrals com descentralitzades (en el cas d'Espanya, l'Ajuda al Desenvolupament provinent de Comunitats Autònomes o Ajuntaments es denomina Cooperació Descentralitzada).

Si bé l'Ajuda Oficial és la que més recursos maneja, les ONGD tenen un paper clau no sols en la gestió de recursos privats sinó també en la motivació i promoció de la Solidaritat Internacional. És en aquest sentit en el qual les organitzacions presenten un valor afegit al no estar subjectes, en essència, a interessos particulars sinó a un compromís col·lectiu per la solidaritat, com a procés de canvi d'estructures generadores de pobresa. Resulta important, de tal manera, generar un equilibri entre l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (moltes vegades vinculada a interessos del país donant) i la Solidaritat Internacional, que té el seu origen en les organitzacions i moviments socials, amb un paper fonamental de control i regulació de l'Ajuda Oficial.

- Les campanyes d'incidència per aconseguir el 0.7% del PNB destinat al suport als països més empobrits és un clar exemple en el qual la solidaritat Internacional influeix en l'Ajuda al Desenvolupament.
- Els intercanvis, les campanyes solidàries o la sensibilització social són accions que, sense estar vinculades a transferències o donacions econòmiques, motiven la solidaritat internacional a l'interior de la societat.

Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares i Manuel Molinés.

Educació per al Desenvolupament: ací i allà

En alguns casos, pel fet que l'Educació per al Desenvolupament va començar a impulsar-se de manera especial per organitzacions implicades en la Cooperació Internacional, es considera que les accions educatives impulsades només estan dirigides a crear consciència i compromís amb les realitats que afecten els anomenats Països del Sud. Com s'ha exposat anteriorment, aquesta visió reduïda de l'Educació per al Desenvolupament és errònia perquè, a partir de aquest enfocament, es pretén abordar una realitat complexa i interconnectada, en la qual les fronteres es difuminen a partir d'una visió de ciutadania global.

És per això que l'abordatge educatiu en clau d'Educació per al Desenvolupament no ha d'obviar les problemàtiques i reptes als quals ens enfrontem també en les nostres societats anomenades "desenvolupades". La inclusió de persones amb discapacitat, el consum responsable, la equitat de gènere, la participació social o la interculturalitat, són reptes davant els quals l'Educació per al Desenvolupament no ha de ser cega.

De tal manera, si bé moltes accions d'Educació per al Desenvolupament van dirigides a prendre consciència sobre realitats que afecten, de manera especial, a Països del Sud, l'agent educatiu ha de dedicar esforços a acostar aquesta situació al context de la població participant, creant vincles i motivant a impulsar accions concretes. La premissa "pensa globalment actua localment" resulta fonamental en aquest aspecte.

La major part de les realitats que s'aborden des de la Educació per al Desenvolupament tenen el seu origen en aspectes estructurals en els quals les persones, de manera individual, tenen poca capacitat d'influència. No obstant això, lluny de desanimar, aquesta situació ha de promoure accions creatives, simbòliques en alguns casos i amb un fort impacte i enfocament polític en unes altres, que generen alternatives. Poc pot fer una persona davant l'especulació del preu dels aliments en els mercats globals, però el consum just i responsable proposa models a l'abast de totes les persones, alternatius als mercats basats en relacions injustes. De la mateixa manera, davant les polítiques migratòries discriminatòries, la denúncia i incidència política és un instrument a l'abast de la ciutadania, que pot ser acompanyat d'una "cultura de l'hospitalitat" que entenga la interculturalitat com una oportunitat per a aprendre i créixer socialment.

Pensa globalment, actua localment!

Una realitat m'impacta

M'indigna l'explotació infantil
No m'agrada el racisme

Què puc fer?

Propose accions locals

Analitze l'origen dels productes que consum
M'interesse per la realitat de les persones migrants

Es generen dinàmiques socials

M'unisc a iniciatives de comerç just
Participe en accions d'acolliment

Conflueixen amb iniciatives globals

Motivem dinàmiques comercials justes
Anime la cultura de l'hospitalitat

Transformem la realitat!

Reduïm els injustícies!
Construïm societats inclusives!

Font: pròpia

Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares i Manuel Molinés.

Educant per al Desenvolupament: metodologia i perfils

Com fer Educació per al Desenvolupament?

Una vegada que tenim clara la nostra meta educativa, els components que constitueixen l'Educació per al Desenvolupament i alguns conceptes clau, ens sorgeix una pregunta lògica: Com educar per al Desenvolupament? Si bé l'alta diversitat d'accions vinculades a l'Educació per al Desenvolupament no permet tindre una metodologia unificada, les investigacions i estudis recents han constatat alguns trets comuns que caracteritzen a aquestes iniciatives educatives.

L'Educació per al Desenvolupament com un procés

Per perseguir un canvi d'actituds personals i grupals, motivat per l'anàlisi i reflexió crítica, la metodologia de treball en Educació per al Desenvolupament no ha d'obviar el caràcter progressiu del procés educatiu. A diferència de les accions formatives convencionals en les quals la fi última és adquirir i aplicar un coneixement, l'Educació per al Desenvolupament proposa nous models de vida, pensament i relacions, que requereixen un temps per a ser incorporats. A través d'una activitat puntual o d'una xarrada o exposició, podem arribar a sensibilitzar a les persones participants però una modificació d'actitud requereix un treball llarg en el temps, un procés de canvi progressiu i acompanyat.

La metodologia participativa, clau en el treball

La major part de les accions vinculades a l'Educació per al Desenvolupament es plantegen per a ser dutes a terme en grup. De fet, la falta de participació activa de la societat en la presa de decisions és una de les causes principals de les situacions d'injustícia davant les quals l'Educació per al Desenvolupament vol respondre. De tal manera, la metodologia participativa resulta fonamental en aquestes iniciatives, buscant no sols l'involucrament de totes les persones implicades, sinó l'apropiació dels processos, convertint-se en actors clau del procés educatiu.

D'especial importància és la participació activa en les iniciatives d'Educació per al Desenvolupament d'aquelles persones o col·lectius tradicionalment exclosos. En les societats tan diverses en les quals treballem, és necessari reflectir la riquesa que s'amaga en la interculturalitat, la inclusió de persones amb discapacitat o l'equitat entre homes i dones, peces fonamentals per al canvi social.

Una metodologia que parteix del vivencial i l'afectiu

L'Educació per al Desenvolupament parteix de la realitat per a canviar la realitat. És per això que els processos educatius no poden iniciar-se des d'un altre punt que no siga el vivencial i afectiu de les persones participants. La sensibilització davant les realitats d'injustícia es considera el primer pas per al procés de l'Educació per al Desenvolupament. Afortunadament, en treballar amb xiquets i xiquetes, es constata una gran facilitat per a la empatia i l'afectiu, aspecte que resulta més complex amb població adulta, la sensibilització de la qual depèn d'esquemes preconcebuts i idees que dificulten treballar l'emocional.

De tal manera, l'Educació per al Desenvolupament parteix de la quotidianitat de les persones participants, de la seua realitat i les seues pròpies idees, aportant vivències i emocions en el procés de reflexió.

Una metodologia integral i continuada

Les injustícies estan originades per una complexa xarxa de factors de molt diversa índole. Per això, l'Educació per al Desenvolupament ha d'abordar de manera integral temes diferents que afecten les diferents facetes de les persones. Aquest caràcter interdisciplinari obliga al fet que els actors de l'Educació per al Desenvolupament no deixen, des de les seues respectives especialitats, d'establir vincles amb altres àrees de treball, realitzant propostes integrals que siguen capaces de donar resposta als reptes actuals. Així mateix, és important dedicar esforços a evitar confinar l'Educació per al Desenvolupament en una illa desvinculada dels processos educatius habituals. La classe de matemàtiques, l'assignatura de ciències socials, l'activitat extraescolar de música o els entrenaments esportius són espais en els quals l'Educació per al Desenvolupament pot integrar-se.

De la mateixa manera, la continuïtat dels processos d'Educació per al Desenvolupament resulta clau per a aconseguir el canvi esperat. La inestabilitat laboral, la dependència de projectes concrets o els canvis institucionals són riscos que han d'abordar-se per a garantir l'acompanyament sostingut d'aquests processos.

Incorporant l'avaluació continua

El fet que l'Educació per al Desenvolupament estiga molt vinculada al compromís social no és raó perquè els processos no busquen la qualitat necessària per a aconseguir els impactes necessaris. És per això que els processos educatius han d'establir iniciatives d'avaluació que servisquen per a generar aprenentatges i proposar millores. En aquestes accions avaluatives, és important conèixer les impressions del públic destinatari. Si bé l'Educació per al Desenvolupament aborda temàtiques d'important calat social, aquestes poden tractar-se dins d'una lògica pròxima, atractiva i fins i tot lúdica.

Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares i Manuel Molinés.

Com ser Educació per al Desenvolupament? El paper dels Agents.

El procés educatiu requereix professionals amb la formació, habilitats i capacitats necessàries per al seu abordatge. En l'Educació per al Desenvolupament, el perfil de l'agent es complica, per la necessitat de no sols disposar de coneixements necessaris sinó també de la convicció personal necessària per a impulsar aquests processos de canvi.

Encara que l'Educació per al Desenvolupament aborda aspectes molt diversos, podríem definir algunes característiques que representarien a l'agent d'Educació per al Desenvolupament, tant a nivell institucional (escola, associació, ONG...) com a personal (docent, educador/a, monitor/es, voluntari/a...).

Formació específica

L'Educació per al Desenvolupament encara està molt vinculada al moviment social i al tercer sector i, per tant, moltes de les seues accions estan desenvolupades per voluntariat. Els actors de la Educació per al Desenvolupament han de disposar de la formació específica per a dur a terme les accions educatives amb la qualitat necessària.

Compromís personal

L'agent d'Educació per al Desenvolupament ha de conèixer i solidaritzar-se amb la realitat a tractar i amb el públic que busca impactar. El procés d'Educació per al Desenvolupament no sols tenen com a destinataris/es als i les participants sinó al mateix educador/a que queda integrat amb el públic meta, de tal manera que, a través de les diverses modalitats d'ensenyament, impulse una reflexió que conduïska al compromís personal de totes les persones implicades.

Inquietud creativa

L'Educació per al Desenvolupament no sols ofereix una alternativa a la manera de comprendre i posicionar-se davant la realitat global, sinó que també planteja reptes a l'educació convencional per a millorar els seus processos educatius. En aquest aspecte, l'agent d'Educació per al Desenvolupament ha d'estar en permanent "inquietud creativa", buscant noves maneres d'animar al compromís social i a la transformació de les realitats generadores d'injustícia. Les noves tecnologies ofereixen un ampli ventall de possibilitats per a l'Educació per al Desenvolupament però també, rescatar pràctiques i metodologies més tradicionals, genera impactes no esperats en proposar un model basat en les relacions humanes per damunt de les relacions virtuals.

Obertura a la diversitat

La diversitat en tots els seus aspectes (culturals, econòmics, socials...) constitueix una oportunitat per a la construcció d'una ciutadania global oberta a l'aprenentatge a través de la trobada, el diàleg i la inclusió. L'agent de l'Educació per al Desenvolupament ha d'estar atent davant aquestes possibilitats, enriquint-se de la trobada amb realitats, pròximes o llunyanes, diverses que ofereixen noves experiències en la construcció de relacions socials més justes i equitatives. De la mateixa manera, en els propis grups de treball, l'obertura a la diversitat com a punt de partida, és una característica clau de l'agent de l'Educació per al Desenvolupament.

Treball en xarxa

En els últims anys, el nombre d'organitzacions, ONGD i institucions implicades en l'Educació per al Desenvolupament, ha augmentat considerablement. Si bé cada entitat manté una identitat i manera de treballar pròpia, el treball en xarxa afavoreix notablement la qualitat de les accions educatives i els impactes que es pretenen aconseguir.

L'agent d'Educació per al Desenvolupament obté de la trobada i sinergies amb altres persones i institucions compromeses amb el canvi social, no sols nous recursos i idees per al treball, sinó també un espai per a compartir dificultats i aprenentatges. A partir del treball en xarxa, s'estableixen vincles amb grups amb interessos i preocupacions comunes que poden resultar molt profitosos.

A més, a través de la participació en xarxes i l'establiment d'aliances, es generen iniciatives de formació contínua, molt necessàries per a l'educador/a a causa de la constant evolució d'aquesta disciplina, motivant la millora contínua i la innovació.

Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares i Manuel Molinés.

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible, la nova agenda internacional

Durant tota la història, la comunitat internacional ha dedicat esforços a proposar solucions conjuntes a les problemàtiques globals. La conformació de l'Organització de les Nacions Unides en 1945, suposa l'aparició d'un nou fòrum per a la discussió i l'acció global, donant com primer resultat la Declaració Universal dels Drets Humans en 1948.

Després de diverses dècades impulsant Tractats i Declaracions dirigides a sectors específics (com la Declaració de Pequín de 1995 sobre els Drets de les Dones o la Declaració de Roma de 1996 sobre la Seguretat Alimentària Mundial), l'any 2000, i en coordinació amb diverses organitzacions governamentals i de societat civil, l'Assemblea de les Nacions Unides va emetre l'anomenada Declaració del Mil·lenni, que recollia huit objectius per a ser aconseguits abans de l'any 2015

Durant quinze anys, els diversos països, ONGD i institucions internacionals han dedicat esforços per a aconseguir les metes plantejades, amb la finalitat de millorar la qualitat de vida de les poblacions més vulnerables.

Fins hui límit, es va avançar de manera dispar en els anomenats Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. Mentre que alguns països aconseguen les metes quant a educació primària universal, en uns altres la reducció dels nivells de la pobresa no va aconseguir la meitat com estava previst.

En el següent quadre, es poden observar els principals avanços que el 2015 es van observar respecte a cadascun dels huit objectius plantejats.

OBJECTIU DE DESENVOLUPAMENT DEL MIL·LENNI	AVANÇOS A 2015
1. Erradicar la pobresa extrema i la fam	En termes absoluts s'ha reduït a menys de la meitat el nombre de persones vivint en extrema pobresa des de 1990. No obstant això, aquesta meta no s'ha aconseguit en algunes regions com Àfrica subsahariana.
2. Aconseguir l'ensenyament primari universal	S'ha augmentat un 20% la matrícula en educació primària des de l'any 2000, encara que encara molts xiquets, i especialment xiquetes, no van a escola.
3. Promoure la igualtat entre els sexes i l'apoderament de la dona	Moltes dones accedeixen hui a llocs de representació política i les xiquetes tenen més facilitat per a anar a escola. Així i tot, són moltes les dones i xiquetes que pateixen discriminació pel seu sexe.
4. Reduir la mortalitat dels xiquets menors de 5 anys	S'ha reduït notablement la mortalitat dels xiquets i xiquetes menors de cinc anys però la desnutrició i les malalties diarreiques i respiratòries continuen sent la causa de mort de molts xiquets i xiquetes.
5. Millorar la salut materna	La mortalitat materna s'ha reduït quasi a la meitat a nivell global. Malgrat això, estar embarassada és un factor de risc en bona part dels països.
6. Combatre el VIH/SIDA, la malària i altres malalties	El nombre de contagis s'ha reduït notablement. No obstant això, les dificultats en l'accés a tractaments preventius és un dels principals reptes per a abordar aquestes malalties.
7. Garantir la sostenibilitat del medi ambient	Malgrat que s'ha avançat en alguns aspectes com l'accés a l'aigua per a bona part de la població, la sostenibilitat ambiental segueix sent un repte global.
8. Fomentar una aliança mundial per al desenvolupament	Molts països han avançat en el compromís davant la pobresa. Fins i tot són necessaris importants esforços polítics, econòmics i tècnics per a construir un món just per a tot el planeta

Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares i Manuel Molinés.

Encara que els avanços han sigut desiguals en els diversos objectius i països, els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni van constatar que l'establiment de metes i terminis és una forma eficaç d'alinejar l'Agenda Internacional de Desenvolupament a un pla comú consensuat entre els diversos actors.

Continuant amb el repte de la construcció d'un Món més just per a tots els pobles i incorporant alguns aspectes que els Objectius del Mil·lenni no recollien amb la intensitat necessària com la construcció de pau, **al setembre del 2015, l'Assemblea de les Nacions Unides ha aprovat l'Agenda 2030 que estableix 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible per a posar fi a la pobresa, lluitar contra les desigualtats i la injustícia, i fer front al canvi climàtic.**

De manera especial, aquesta nova Agenda Internacional, ha prioritzat la sostenibilitat com un element clau en els processos de desenvolupament. De fet, dos mesos després de la seua aprovació, 195 nacions han arribat al denominat **Acord de París**, que engloba tots els elements per a impulsar l'acció climàtica, mantenint l'escalfament global molt per davall dels dos graus centígrads, reduint els riscos del canvi climàtic.

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible, es sustenten en cinc esferes de acció principals:

- Les Persones, com a centre de l'acció, posant fi a la pobresa i la fam i assegurant el desenvolupament de tots els éssers humans.
-
- El Planeta, assegurant la sostenibilitat que permeta satisfer les necessitats de les generacions presents i futures.
-
- La Prosperitat, assegurant el progrés econòmic, social i tecnològic en harmonia amb la naturalesa.

- La Pau, com una aposta en la construcció de societats pacífiques, justes i inclusives, lliures de temor o violència.
- Les Aliances, establint sinergies i col·laboracions per a disposar dels recursos i mitjans necessaris per a garantir la solidaritat mundial, especialment en les necessitats dels més pobres i vulnerables.

De tal manera, aquesta nova Agenda Internacional ha establert dèssset objectius per a garantir el desenvolupament sostenible abans de l'any 2030. A continuació s'exposen cadascun dels objectius, reflectint algunes de les principals metes a aconseguir.

Objectiu 1. Posar fi a la pobresa en totes les seues formes a tot el món. Esperant que, per a 2030, s'haja erradicat la pobresa extrema, reduït a la meitat la pobresa moderada i establert sistemes públics que garantisquen els serveis bàsics i la resiliència de les poblacions més vulnerables.

Objectiu 2. Posar fi a la fam, aconseguir la seguretat alimentària i la millora de la nutrició i promoure l'agricultura sostenible. Per a 2030, posar fi a totes les formes de fam i malnutrició, duplicant les capacitats de producció agrícola i garantint la sostenibilitat en la generació d'aliments.

Objectiu 3. Garantir una vida sana i promoure el benestar per a tots en totes les edats. Reduint, per a 2030, les morts maternes i posar fi a les morts evitables de nounats. Posar fi a les epidèmies de SIDA, malària, tuberculosi i altres malalties tropicals, reduir el consum de substàncies estupefaents i establir sistemes de prevenció, tractament i investigació.

Objectiu 4. Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots. Garantint, per a 2030, l'educació primària universal, l'accés a educació inicial i tècnica en igualtat d'oportunitats per a homes i dones, establint sistemes educatius de qualitat.

Objectiu 5. Aconseguir la igualtat entre els gèneres i apoderar a totes les dones i les xiquetes. Posant fi a totes les formes de violència i discriminació contra les dones, fomentant la participació equitativa i enfortir polítiques encertades i lleis per a promoure la igualtat i l'apoderament de les dones i les xiquetes a tots els nivells.

Objectiu 6. Garantir la disponibilitat d'aigua i la seua gestió sostenible i el sanejament per a tots. Aconseguint, per a 2030, l'accés universal i equitatiu a l'aigua, sanejament i higiene, augmentant l'ús eficient dels recursos hídrics i garantint la qualitat d'aquests, a través de sistemes integrals de protecció i gestió.

Objectiu 7. Garantir l'accés a una energia assequible, segura, sostenible i moderna per a tots. Fomentant l'accés universal als serveis d'energia, amb especial èmfasi en l'establiment de sistemes energètics sostenibles, fomentant la inversió per a la investigació i el desenvolupament energètic.

Objectiu 8. Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a tots. Mantindre el creixement econòmic estable, de manera sostenible, millorant la productivitat i la generació d'ocupació, diversificant les fonts econòmiques i protegint el treball decent

Objectiu 9. Construir infraestructures resilents, promoure la industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació. Promovent dinàmiques inclusives, que contribuïsquen a la indústria sostenible, especialment de les petites i mitjanes empreses.

Objectiu 10. Reduir la desigualtat en i entre els països. Fomentant la inclusió social, política i econòmica de totes les persones, adoptant mesures polítiques, especialment fiscals, salarials i de protecció social i facilitant la migració i mobilitat ordenades.

Objectiu 11. Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles. Assegurant, per a 2030, l'accés als serveis bàsics, sistemes de transport, urbanització inclusiva i zones verdes i segures, especialment en els assentaments marginals.

Objectiu 12. Garantir modalitats de consum i producció sostenibles. Gestionant els recursos naturals de manera sostenible, reduint el desperdici d'aliments i implementant pràctiques de maneig integral de residus, especialment per part de les grans empreses.

Objectiu 13. Adoptar mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els seus efectes. Alineant-se a la Convenció Marco sobre el Canvi Climàtic, enfortint la resiliència i capacitat d'adaptació i millorant les capacitats per a la gestió, planificació i educació.

Objectiu 14. Conservar i utilitzar en forma sostenible els oceans, els mars i els recursos marins per al desenvolupament sostenible. Prevenint, per a 2025, la contaminació marina de tota mena, fomentant la gestió sostenible d'ecosistemes marins, regulant la pràctica pesquera fomentant les iniciatives sostenibles.

Objectiu 15. Protegir, restablir i promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres, gestionar els boscos de manera sostenible, lluitar contra la desertificació, detindre i invertir la degradació de les terres i posar fre a la pèrdua de la diversitat biològica. Vetllant per la conservació, restabliment i ús sostenible dels ecosistemes, amb especial èmfasi en els diversos tipus de boscos, adoptant mesures urgents per a reduir la degradació ambiental.

Objectiu 16. Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tots i crear institucions eficaces, responsables i inclusives a tots els nivells. Reduint, per a 2030, tot tipus de violència, especialment cap als xiquets, establint sistemes de justícia eficaços, eliminant qualsevol tipus de corrupció, enfortint les institucions nacionals i internacionals.

Objectiu 17. Enfortir els mitjans d'execució i revitalitzar l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible. Enfortir la cooperació tècnica, econòmica i política, a través de sistemes integrals, que vetllen pel compliment de les metes i compromisos, com destinar el 0.7% a Cooperació al Desenvolupament.

Per a l'assoliment d'aquests objectius, és necessari fomentar una Ciutadania Activa que contribuïska, des dels gestos i activitats quotidianes, a generar una dinàmica positiva, impulsant iniciatives d'incidència i accions de canvi. És per això que els mateixos han d'incorporar-se de manera transversal a les iniciatives d'Educació per al Desenvolupament.

Arxiu fotogràfic de MUSOL, Benito Pajares i Manuel Molinés.

tic

*tecnologies de la informació
i la comunicació*

ÍNDEX

1. Noves tecnologies i el desenvolupament 46

2. Les TIC, els ODS i el Dret a la Comunicació i la Tecnologia 48

3. Activitats de la matèria extraescolar:

3.1- Navegació per Internet 53

· Activitat 1. Analitzant realitats 54

· Activitat 2. La bretxa tecnològica 56

· Activitat 3. La realitat del coltan 58

3.2- Maneig i nocions bàsiques d'ofimàtica 61

· Activitat 4. Xiquets i xiquetes del món 62

· Activitat 5. El planeta en xifres 64

· Activitat 6. Periodistes del desenvolupament 66

3.3- Correu electrònic, mapes virtuals i plataformes col·laboratives 69

· Activitat 7. El meu grup d'investigació 70

· Activitat 8. Investiguem! 72

· Activitat 9. Treballant en els núvols 74

· Activitat 10. Viatjant pels mapes en línia 76

3.4- Contingut multimèdia 79

· Activitat 11. Fem campanya 80

4. Bibliografia 83

5. Materials 87

Noves tecnologies i el desenvolupament

Els processos de desenvolupament han estat vinculats a l'accés a la tecnologia. Des de la prehistòria, amb la invenció de les primeres eines, fins a la actualitat, els avanços tecnològics han generat canvis econòmics, socials i culturals encara que no sempre els seus beneficis han sigut repartits de manera equitativa. En les últimes dècades, els avanços tecnològics més importants s'han produït en el marc de les anomenades noves tecnologies de la informació i la comunicació, denominades de forma abreujada TIC.

Les TIC han suposat una revolució en la manera de comprendre el món i relacionar-nos entre persones i comunitats. Les distàncies que abans separaven països o continents ara semblen diluir-se amb la comunicació satel·litària o l'accés a internet. La televisió es converteix en un aparador del planeta, podent visualitzar realitats llunyanes o amagades, conèixer noves cultures o escoltar música que anys enrere només arribaria a les nostres oïdes per pura casualitat.

Sens dubte internet s'ha convertit en l'eina estrella dels avanços en les TIC. La possibilitat d'accedir a informació actualitzada i en temps real sobre quasi la totalitat de temàtiques i realitats que existeixen en el planeta és un potencial catalitzador de la ciutadania global que, des del seu lloc d'origen, pot submergir-se en quasi qualsevol problemàtica existent independentment de la distància física. A més, gràcies a internet podem superar les barreres tècniques o temporals de les formes tradicionals de comunicació, permetent crear noves formes de relacions personals.

No obstant això, encara que les TIC presenten una infinitat de potencialitats en l'àmbit educatiu, cultural, d'oci o de comunicació, la seua implementació no ha sigut homogènia així com la distribució dels seus beneficis. El control de les TIC per part d'interessos econòmics ha generat que les mateixes s'implementen de manera prioritària en aquelles regions les possibilitats de les quals de generar beneficis econòmics han sigut més altes, excloent a la major part de les poblacions dels països en desenvolupament. De tal manera, en el continent africà només el 12% de la població té accés a internet enfront del 78% de la població nord-americana. Aquesta situació s'accentua en alguns països com Burkina Faso o Txad, on només el 0.2% dels seus habitants (és a dir, 2 de cada mil) pot connectar-se a internet. Trobem doncs, que la major part de la població no té accés a l'univers d'informació, relacions i comunicació que ofereix aquesta eina.

L'accés desigual a les Tecnologies de la Informació i la Comunicació forma part de l'anomenada "Bretxa Tecnològica", que continua fent-se major entre països. La Bretxa Tecnològica està estretament vinculada a índexs educatius, d'equitat de gènere o de salut. S'ha comprovat com l'accés a la tecnologia ha millorat els índexs de productivitat dels països i com disposar de connexió a internet permet accedir a un ampli ventall d'informació que té beneficis directes en l'aprenentatge educatiu.

Els esforços tecnològics estan dirigits actualment als interessos particulars més centrats en la generació de beneficis econòmics que a proposar alternatives sostenibles per a millorar el desenvolupament de les persones. La inversió per al desenvolupament de la indústria armamentística és un clar exemple de com la tecnologia està actualment al servei de la economia, mentre que la inversió en desenvolupament de tractaments per enfrontar enfermetats olvidades (malària, tuberculosi...) es redueix a molts pocs projectes. Sens dubte, universalitzar la tecnologia de forma equitativa és una assignatura pendent, però molt necessària per a que tot el planeta pugui disposar de noves eines i insums/ matèries primeres per a promoure el seu propi desenvolupament.

Les TIC, els ODS i el Dret a la Comunicació i la Tecnologia

La universalització de l'accés a les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC), reduint l'anomenada Bretxa Tecnològica, està estretament vinculada a la millora dels índexs de desenvolupament humà, entès aquest com la creació d'un entorn en el qual les persones puguen desenvolupar el seu màxim potencial i portar avant una vida productiva i creativa d'acord amb les seues necessitats i interessos. De tal manera, resulta necessari dedicar esforços a fomentar el Dret a la Tecnologia com un dret humà, desvinculant-lo (almenys parcialment) d'interessos particulars, com els beneficis econòmics de les grans empreses de comunicació.

L'accés a la tecnologia és un element fonamental en els processos de desenvolupament. En compartir els nous aprenentatges generats dels avanços científics, es contribueix a la consegüent socialització de coneixements, oferint una oportunitat perquè altres persones puguen implementar, en les seues pròpies realitats, aquests avanços amb els consegüents beneficis en el seu entorn. A més, els avanços tecnològics estan estretament lligats a l'accés a la informació i comunicació. A través de l'intercanvi d'experiències, es produeixen canvis a nivell personal i comunitari promovent reflexió, anàlisi i propostes d'acció que, amb el degut acompanyament i assessoria, poden transformar les actuals realitats d'injustícia.

El Dret a la Tecnologia està recollit en la Declaració Universal de Drets Humans, concretament en l'Article 27, que reflecteix el dret al progrés científic i tots els beneficis que d'ell resulten. Així mateix, el dret a gaudir dels beneficis del progrés científic i les seues aplicacions està íntimament relacionat amb altres drets del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals com ara el dret a una alimentació adequada (article 11), el dret a la salut (article 12) i el dret a l'educació (articles 13 i 14). Sens dubte, en ple segle XXI, l'accés a la tecnologia resulta clau per a facilitar la cobertura de les necessitats bàsiques la consecució de les quals passa per la distribució equitativa dels beneficis que comporta el progrés científic i tecnològic

Així mateix, l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible inclou, entre els seus objectius, diverses referències a les noves tecnologies, com és el cas del ODS 9 sobre Indústria, innovació i infraestructura, que promou avanços tecnològics que suposen una contribució a un estil de vida sostenible i resilient, és a dir, que dispose dels instruments

i coneixements necessaris per a fer front a les situacions adverses (com els fenòmens climàtics). De la mateixa manera, l'accés a la tecnologia i els seus beneficis està estretament relacionat amb la resta de ODS, a causa de la necessitat d'aplicar els nous avanços per a garantir el desenvolupament sostenible.

L'Educació per al Desenvolupament no pot obviar el paper essencial que les noves tecnologies tenen en els processos de canvi social. L'aplicació de les TIC a les iniciatives d'Educació per al Desenvolupament permet ampliar horitzons, accedir a nous recursos didàctics i promoure noves formes de comunicació, superant les barreres (geogràfiques, d'idiomes...) que presenten els mitjans tradicionals. Les noves tecnologies de la comunicació permeten fomentar el sentit d'una ciutadania global que, més enllà de les distàncies geogràfiques pugui participar activament en l'anàlisi i reflexió de les realitats d'injustícia, proposant accions locals i globals que vagin dirigides a la construcció de noves formes de desenvolupament més justes i sostenibles. Poder connectar-se amb altres persones de diverses cultures i maneres de comprendre el món, permet comprendre altres realitats establint aliances solidàries pel desenvolupament.

Malgrat els esforços de moltes entitats públiques i privades, la Bretxa Tecnològica encara continua impedit que gran part dels països, especialment els més empobrits, tinguin accés a les Tecnologies de la Informació i Comunicació, dificultant encara més els seus processos de desenvolupament. El desenvolupament dels pobles no pot ser dut a terme si no existeix col·laboració internacional per a posar els beneficis de les noves tecnologies, en particular les TIC al servei dels processos de transformació social. De nou s'observa la importància que l'accés a les TIC té en els processos de desenvolupament a diversos nivells.

L'Exsecretari General de Nacions Unides, Kofi Annan, va expressar en la Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació de l'any 2003 que La revolució tecnològica constituïda per les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) està transformant radicalment les nostres societats i si es domina i dirigeix adequadament podria millorar tots els aspectes de la nostra vida social, econòmica i cultural. Les TIC poden ser un motor de desenvolupament del Segle XXI.

Fins i tot sent important, la reducció de la Bretxa Tecnològica dirigida a aconseguir el Dret a la Comunicació i la Tecnologia, no es redueix solament a la disponibilitat d'infraestructura. El coneixement per al maneig tecnològic, la democratització de la informació o la llibertat de premsa són elements estratègics necessaris per a aconseguir aquest dret.

En aquest sentit, només en els últims anys s'ha inclòs la reducció de la Bretxa Tecnològica en els plans i agendes de desenvolupament. La promoció del maneig de les noves tecnologies des de l'àmbit escolar és un aspecte recent dins de les iniciatives dirigides a la promoció de l'educació, més centrades en aspectes educatius tradicionals. L'Alfabetització

Tecnològica ha suposat una revolució en molts països africans per als quals l'accés a informació actualitzada en aspectes estratègics com les metodologies educatives, els models de sistemes públics de salut o la generació de polítiques públiques ha contribuït notablement als processos de desenvolupament a nivell local. De la mateixa manera, la possibilitat de desenvolupar intercanvis d'experiències a través de la xarxa ha generat interessants experiències a través de les quals s'han impulsat iniciatives de gestió de coneixement aplicat a diverses disciplines com la docència, l'agricultura o la infraestructura pública.

Quant als continguts, resulta interessant observar com la major part de llengües parlades en el món són invisibles en internet, ja que més del huitanta per cent del contingut disponible en la xarxa es troba en només deu llengües. Algunes entitats han dedicat esforços a la generació de continguts en idiomes diversos, no sols com un dret, sinó com una iniciativa per a preservar les llengües minoritàries.

Igual que succeeix amb altres drets, l'accés a les TIC també presenta una notable bretxa de gènere. La reduïda infraestructura tecnològica domèstica, obliga a accedir a la xarxa a través de centres educatius i altres llocs públics com els cibercafés, traslladant les barreres de gènere existents a nivell educatiu a l'àmbit de les tecnologies

Incorporant les TIC en l'Educació per al Desenvolupament, obrim les finestres a un món per conèixer, ple de reptes a superar i nous aprenentatges. Aquest procés educatiu ha d'estar acompanyat de manera especial, per a possibilitar l'establiment criteris de selecció de la informació disponible i dirigir aquesta a pràctiques positives que repercutisquen en la presa de consciència crítica. L'Educació per al Desenvolupament busca generar una ciutadania compromesa amb les problemàtiques globals. En aquest sentit, les TIC ens ofereix una possibilitat per a acostar-nos a aquestes realitats d'injustícia, intercanviar experiències i coneixements, motivar la reflexió col·lectiva i impulsar accions per a la construcció d'un món més just.

navegació per internet

ANALITZANT REALITATS

INTRODUCCIÓ

En el món hi ha un gran nombre de països dels quals, a vegades, ni tan sols coneixem el nom. Tots els països tenen aspectes positius i negatius, encara que a molts països només els coneixem per les seves situacions negatives. Les TIC ens ajuden a acostar-nos a països que estan a milers de quilòmetres encara que és necessari contrastar la informació per a poder disposar d'un panorama el més realista possible.

OBJECTIUS

- Generar capacitats de cerca i anàlisi dels continguts.
- Treballar sobre el concepte de "Veritat".
- Analitzar de manera crítica la realitat d'altres contextos mitjançant les Tics.

DESTINATARIS

Xiquets i xiquetes de 6 a 16 anys.

MATERIALS

Ordinador i connexió a internet.
Fitxa 1. Analitzant Realitats

DURACIÓ

50 minuts.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

L'educador/a divideix la classe en grups, i a continuació reparteix a cada grup una fitxa que farà referència a dos o tres països del Sud.

Cada grup ha d'aconseguir les tres notícies de major actualitat de cadascun dels països; una positiva, una altra negativa i una altra que tinga a veure amb mitjans d'informació, tecnologia o comunicacions. Hauran de recollir la notícia, amb el seu titular i la font d'on l'hagen tret (periòdic, revista, canal de televisió, etc.) Tot això navegant en línia per la xarxa.

Una vegada que acaben de buscar la informació, compartim amb la classe cada grup les notícies dels països que haja trobat.

VARIANTS

Adaptar les pautes per a la cerca de notícies en funció de l'edat del grup.

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

- Pot ser interessant reflexionar sobre allò que considerem positiu, negatiu i per què. És probable que el que per a alguns grups siga una notícia de caràcter positiu, per a uns altres pugui tindre una connotació negativa.
- T'ha resultat fàcil o difícil buscar la informació?
- Sobre quins països ha sigut més difícil la cerca d'informació? Per què creieu que és així?
- Quina és la notícia que més t'ha sorprès? Per què?
- Imagines alguna notícia d'aqueixes en un periòdic del nostre país? Quin? Per què?

CONCLUSIONS

- **Els mitjans de comunicació no sempre són fiables, i les seues informacions veraces.**
- **Segons el punt de vista, una mateixa notícia pot tindre moltes connotacions o significats diferents.**
- **Hi ha països dels quals no sempre ens arriba la mateixa informació. Continents sencers en els que pareix que solen existir les notícies negatives.**

MATERIAL DE TREBALL

Fitxa 1. Analitzant Realitats.

LA BRETXA TECNOLÒGICA

INTRODUCCIÓ

La Bretxa Digital o Tecnològica és la separació que existeix entre els que utilitzen TIC de forma habitual i els que no tenen accés a les mateixes. La Bretxa Tecnològica anyadeix una nova dimensió a les diferències entre els països i agrava els efectes de la pobresa, convertint-se en una bretxa més en el Desenvolupament Humà. Reduint la Bretxa Digital possibilitem que els avantatges de les noves tecnologies arriben a totes les persones, comunitats i països.

OBJECTIUS

- Generar capacitats de cerca i anàlisi dels continguts.
- Conèixer el concepte de "Bretxa Digital o Tecnològica."
- Potenciar la capacitat d'analitzar de manera crítica la realitat de diversos països mitjançant les Tics.

DESTINATARIS

Xiquets i xiquetes de 6 a 16 anys.

MATERIALS

Ordinador i connexió a internet.
Fitxa 2. Bretxa Tecnològica.

DURACIÓ

50 minuts.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

L'educador/a divideix a l'alumnat per grups. En cada grup s'empraran les TIC per a la cerca d'una notícia relacionada amb dues temàtiques: La bretxa digital i l'Educació. Prèviament l'educador/a deurà haver fet una breu introducció sobre el que és i suposa la bretxa digital. Cada grup tria un país diferent de la fitxa de treball. Una vegada trien una notícia del seu país, relacionada amb la bretxa tecnològica i l'educació, hauran de completar la fitxa amb la informació que haguen trobat durant la seua petita investigació. Deuran apuntar també la font d'on van

trobant la informació, per a comparar després els resultats entre uns grups i altres. D'aquesta manera podran també verificar la fiabilitat d'aquestes fonts.

VARIANTS

El mateix podria fer-se sobre qualsevol altre tema que es vulga treballar. A partir d'un grup de països, l'alumnat investiga sobre el tema alhora que practiquen la cerca d'informació en internet.

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

- Què és la Bretxa Tecnològica?
- Com la bretxa digital pot dificultar el desenvolupament d'un país?
- A Espanya, tothom té les mateixes facilitats per a l'accés a internet?
- Consideres que l'accés a les tecnologies és un luxe o hauria de ser un dret per a totes les persones?

CONCLUSIONS

- La Bretxa Tecnològica està impedit als Països del Sud aconseguir el ple desenvolupament econòmic, social i cultural dels països i el benestar dels seus ciutadans.
- A Europa i els EUA hi ha 748 milions d'usuaris/es, en el continent africà hi ha només 118 milions. Hem d'exigir l'eliminació de les barreres que impedeixen l'accés universal, equitatiu i assequible a la informació.
- A través de l'accés a les TIC s'augmenten les capacitats productives, es millora la salut o l'educació i s'estableixen relacions socials més tolerants.

MATERIAL DE TREBALL

Fitxa 2. Bretxa Tecnològica.

LA REALITAT DEL COLTAN

INTRODUCCIÓ

El Coltan és un mineral molt escàs que només es troba en algunes zones del nostre planeta, la major part a Àfrica Central, més concretament en la República del Congo. Per la seua alta conductivitat (capacitat de conduir l'electricitat) és component fonamental de gran quantitat d'aparells i instruments tecnològics, com els telèfons mòbils, les pantalles de plasma, els GPS, les videoconsols, els reproductors de música, les càmeres de fotos i els joguets electrònics.

OBJECTIUS

- Generar capacitats de cerca i anàlisi dels continguts.
- Conèixer el concepte de Coltan, la seua realitat i les seues conseqüències.
- Generar informació crítica sobre una situació d'injustícia previ anàlisi i contrast d'informació.

DESTINATARIS

Xiquets i xiquetes de 8 a 16 anys.

MATERIALS

Ordinador i navegació per internet.
Cartolines i retoladors.
Fitxa 3. El Coltan

DURACIÓ

60 minuts.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

L'educador/a divideix al grup per equips. Cada equip tindrà una cartolina i retoladors on plasmaran la informació que vagen trobant de manera creativa, relacionant conceptes i idees sobre la temàtica.

La informació que han de buscar, estarà reflectida en una fitxa. Hauran d'anar completant aquesta amb les diverses informacions alhora que ho plasmen de manera creativa i interrelacionada en el mural.

Al final de la sessió, cada equip exposarà a la resta del grup els seus murals explicatius de la situació.

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

- T'ha resultat fàcil trobar la informació?
- Què és el que més t'ha sorprès de la informació que has trobat?
- Heu coincidit els grups en recopilar la informació?
- Cada quant canviem de videoconsola, telèfon cel·lular o altres aparells electrònics? És necessari?

CONCLUSIONS

- La història que ens conten és que Àfrica és pobre i per tant els seus habitants viuen en la misèria. No obstant això un dels materials més valuosos com és el coltan es troba allí en abundància.
- Grans empreses occidentals es van llançar per les mines del coltan fa ja alguns anys amb horribles conseqüències per als habitants de la zona.
- Els miners congoleesos treballen en condicions de vertadera esclavitud i vigilats per forces paramilitars.
- Milers de xiquets/es treballen en les mines extraient aquest mineral, i en conseqüència abandonen l'escola i els seus estudis.

MATERIAL DE TREBALL

Fitxa 3. El Coltan.

maneig i nocions
bàsiques d'informàtica

XIQUETS I XIQUETES DEL MÓN

INTRODUCCIÓ

En el món viuen milions de xiquets i xiquetes. Cadascun i cadascuna és diferent, amb una cultura, identitat, costums i trets que els caracteritzen. Coneguent eixa diversitat podem aprendre noves formes de vida que aniran, poc a poc, conformant la nostra manera de veure el món. A través de les TIC podem apropar-nos a les vides d'aquests xiquets i xiquetes des de el nostre ordinador.

OBJECTIUS

- Desenvolupar capacitat tècnica i creativa sobre la base de la utilització de programes de creació de presentacions.
- Treballar sobre el concepte de diversitat.
- Analitzar realitats de diferents països del Sud.

DESTINATARIS

Xiquets i xiquetes de 8 a 16 anys.

MATERIALS

Ordinador i connexió a internet.
Fitxa 4. Xiquets i xiquetes del Món.

DURACIÓ

50 minuts.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Per a desenvolupar aquesta activitat és necessari haver superat prèviament l'explicació sobre el maneig bàsic de programes de creació de presentacions.

L'educador/a dóna unes pautes per a realitzar una investigació sobre els xiquets i xiquetes del món.

L'educador/a reparteix a cada alumne/a un país diferent i el nom d'un xiquet o xiqueta que serà el protagonista de la seua història. L'activitat consisteix a realitzar una presentació, utilitzant el programa de creació de presentacions, de cadascun dels xiquets i xiquetes del món, a partir de la informació obtinguda en la xarxa dels diversos països d'origen

En cada diapositiva podran plasmar els següents temes:

- 1r diapositiva; Nom del protagonista de la seua història
- 2n diapositiva; Localització i capital del país on viu
- 3a diapositiva; Què menja?
- 4a diapositiva; Música típica
- 5a diapositiva; Animals o vegetació típica de la zona
- 6a diapositiva; Música i instruments típics
- 7a diapositiva; Dificultats
- 8a diapositiva; Curiositats.

Al final de la sessió donem a conèixer les diferents històries i realitats dels xiquets i xiquetes del món sobre els quals s'ha investigat.

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

- Què és el que més t'ha sorprès del país que has investigat?
- Quines semblances trobes amb altres països? I diferències?
- Per què creus que existeixen aquestes diferències?
- Consideres que aquestes diferències són positives o negatives?

CONCLUSIONS

- **La diversitat és una cosa positiva, que ens caracteritza entre les persones.**
- **Podem aprendre molt de les diverses realitats d'altres persones, aplicant aquests aprenentatges a la nostra pròpia vida.**
- **Al nostre voltant també trobem persones que venen de països i cultures diferents. Relacionant-nos amb elles podem conèixer noves realitats sense necessitat de viatjar.**

MATERIAL DE TREBALL

Fitxa 4. Xiquets i xiquetes del Món.

EL PLANETA EN XIFRES

INTRODUCCIÓ

Cada dia rebem multitud de dades a través dels diversos mitjans de comunicació. Entre eixa informació poques vegades disponem de notícies sobre la realitat dels països més pobres del planeta. La majoria de les ocasions, els mitjans de comunicació publiquen notícies sense relevància abans que analitzar les situacions de injustícia que ocorren en el planeta.

OBJECTIUS

- Posar en pràctica coneixements sobre el maneig de fulls de càlcul.
- Treballar sobre el concepte de bretxa tecnològica.
- Analitzar realitats de diferents Països del Sud.

DESTINATARIS

Xiquets i xiquetes de 10 a 16 anys.

MATERIALS

Ordinador, programa de Fulls de càlcul i accés a internet.
Fitxa 5. El planeta en Xifres

DURACIÓ

50 minuts.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Per a desenvolupar aquesta activitat és necessari haver superat prèviament l'explicació sobre el maneig bàsic de fulls de càlcul.

L'educador/a divideix a la classe en grups per a desenvolupar l'activitat. Imaginarem que l'Organització de Nacions Unides ens ha contractat per a fer un estudi sobre la situació de diversos països. Lamentablement, a causa d'un problema informàtic, les dades s'han mesclat i no poden extraure's conclusions fiables. És per això que precisen d'ajuda per a:

1. Elaborar una taula amb totes les dades disponibles, ordenats per països, anys i característiques.
2. Donar format a la taula amb colors, línies de quadrícula, fons...
3. Una vegada elaborada la taula, ordenar la mateixa de diverses maneres: alfabèticament per països, de major a menor característica.
4. Elaborar diverses gràfiques comparatives entre països. Per exemple, comparar dos països per la disponibilitat d'accés a internet.

Exposem les gràfiques davant la classe, per a compartir la informació recollida de tots els països i comparar-los entre ells.

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

- Quines semblances trobes entre els països que has comparat?
- I diferències?
- A què creus que es deuen aquestes diferències?
- Com podríem contribuir a solucionar algunes d'aquestes diferències?
- Es veu la bretxa tecnològica reflectida en alguna d'aquestes gràfiques? En quins? Per què?

CONCLUSIONS

- **En analitzar les dades, observem com existeixen importants diferències entre països.**
- **La major part d'aquestes diferències són injustes i generen dificultats per a les poblacions més vulnerables.**
- **En moltes ocasions, aquestes situacions injustes no apareixen en els mitjans de comunicació pel que necessiten ser visibilitzades per persones compromeses amb la solidaritat.**

MATERIAL DE TREBALL

Fitxa 5. El planeta en xifres.

PERIODISTES DEL DESENVOLUPAMENT

INTRODUCCIÓ

És important que la comunicació siga veraç, honesta i independent. Molts periodistes són perseguits dia a dia per intentar recuperar la funció social del periodisme i el concepte de servici públic al ciutadà/na, i no estar al servei d'interessos econòmics i polítics particulars. La informació no deuria ser una simple mercaderia o negoci, sinò un bé públic i un dret.

OBJECTIUS

- Enfortir l'autonomia, autogestió i creativitat dels processos d'ensenyament - aprenentatge a través de processadors de text.
- Treballar sobre el concepte de "veritat".
- Analitzar i investigar sobre la bretxa tecnològica.

DESTINATARIS

Xiquets i xiquetes de 8 a 16 anys.

MATERIALS

Ordinador, programa processador de text i accés a internet.
Fitxa 6. Periodistes per al Desenvolupament

DURACIÓ

50 minuts.

DESENVOLUPA- MENT DE L'ACTIVITAT

Per a desenvolupar aquesta activitat és necessari haver superat prèviament l'explicació sobre el maneig bàsic de processadors de textos.

L'educador/a proposa a la classe alguns textos plans (sense format) sobre diferents temàtiques (problemàtiques o no) relacionades amb els Països del Sud.

L'activitat consisteix a fer d'aqueix text pla una notícia periodística. Per a això l'educador/a divideix al grup-classe en equips de maquetació de diferents periòdics.

Es repta als equips a aconseguir un format creatiu, sorprenent i atractiu de la notícia. Poden aconseguir-ho maquetant el text pla i incloent columnes, agregant fotos, títols, etc.

En finalitzar la sessió, exposem les diferents notícies que hàgem creat.

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

- Què és el que més t'ha cridat l'atenció del text?
- Per què?
- T'ha resultat difícil distribuir la informació?
- Vas utilitzar alguna estratègia per a ressaltar allò que t'interessava de la notícia? Quin? Per què et semblava important ressaltar-ho?

CONCLUSIONS

- Els mitjans de comunicació són una gran eina de manipulació i control de la societat, és per això que els organismes de poder intenten comprar i vetar unes certes informacions perquè no siguin divulgades.
- Un periodisme de qualitat humana ha de tindre el seu focus principal en les persones, especialment en els més febles, cada vegada més invisibles per als mitjans de comunicació.
- Són molts els/les periodistes perseguits a causa del seu constant intent de reflectir informació veraç sobre temes que no convenen als grups poderosos.
- Malgrat les amenaces i persecucions, existeixen molts col·lectius que lluiten i difonen aqueixa informació de qualitat humana per altres plataformes de comunicació que ells mateixos han de crear i autogestionar.

MATERIAL DE TREBALL

Fitxa 6. Periodistes per al desenvolupament.

correu electrònic
mapes virtuals i
plataformes
colaboratives

EL MEU GRUP D'INVESTIGACIÓ

INTRODUCCIÓ

Encara que cada dia ens arriba per diversos mitjans una gran quantitat d'informació, no solem disposar del temps necessari per a analitzar-la i aprofundir en les realitats que ens presenta. A través de les TIC tenim la possibilitat de contactar amb organitzacions i persones que, en diversos països del món, treballen per la justícia i la solidaritat. La reducció de la bretxa Tecnològica va permetent que en llocs remots, persones compromeses en la construcció d'un món més just puguin comunicar-se amb unes altres que, vivint a milers de quilòmetres, poden unir esforços i fomentar una ciutadania global i solidària.

OBJECTIUS

- Aprendre a manejar el correu electrònic.
- Treballar conceptes vinculats amb la diversitat.
- Comprendre els avantatges i possibilitats que ens ofereix la comunicació mitjançant correu electrònic.

DESTINATARIS

Xiquets i xiquetes de 6 a 16 anys.

MATERIALS

Ordinador i accés a internet .
Documents de la activitat anterior "Periodistes del Desenvolupament"

DURACIÓ

30 minuts.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

(Aquesta activitat té continuació en la següent)

Per a desenvolupar aquesta activitat és necessari haver superat prèviament l'explicació sobre el maneig bàsic d'eines de gestió de correu electrònic.

L'educador/a divideix a la classe en grups. Els alumnes es convertiran en investigadors del desenvolupament, i cada grup haurà de buscar-se un nom per al seu equip d'investigació.

A continuació, cada grup obrirà un compte de correu electrònic gratuïta que utilitzarà per a comunicar-se amb aquelles persones de les quals vaja a obtenir informació sobre la seua investigació.

Per a acabar la sessió, cada equip tria i presenta a la classe, una ONG determinada sobre la qual investigarà i el motiu de la seua investigació. En funció de l'edat del grup, les ONG seran triades per ells mateixos o vindran proposades per l'educador.

VARIANTS

- Poden crear el logo de l'equip d'investigació, escriure unes bases sobre allò que investigaran, la temàtica i el motiu de la seua investigació, etc.
- En lloc de comunicar-se amb una ONG podria fer-se l'entrevista a alguna persona vinculada amb la solidaritat, el desenvolupament, la inclusió social.

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

- Què ONG heu escollit? Perquè?
- Quin és el nom del equip? Perquè?
- Quins són els avantatges que ens ofereix l'ús del correu electrònic?
- Creus que tot el món té l'accessibilitat a aquest tipus de comunicació? Perquè?

CONCLUSIONS

- Gràcies a internet podem conèixer el treball que moltes organitzacions desenvolupen al llarg del món.
- Els mitjans de comunicació per internet permeten contactar-se amb persones que viuen a milers de quilòmetres, de manera senzilla i a baix cost.
- L'accés a les TIC és un dret per a totes les persones. Als països més empobrits, accedir a les TIC suposa aprenentatges, noves relacions i motivació per a continuar treballant per un món més just.

INVESTIGUEM!

INTRODUCCIÓ

Totes les persones tenim inquietuds, motivacions per a seguir aprenent i preguntes a les que buscar resposta. Moltes vegades, degut a la gran informació de la que disposem, ens avergonya fer preguntes, quedant molts dubtes sense respondre. A partir de les TIC podem obtenir resposta als nostres interrogants, inclús a aquells que ens pareixen més difícils de respondre. Igualment, podem conèixer el treball que moltes organitzacions porten a cap per a promoure el desenvolupament en els països més vulnerables.

OBJECTIUS

- Explorar les possibilitats que ens ofereix l'eina de correu electrònic.
- Treballar conceptes vinculats al Desenvolupament (sostenibilitat, educació, bretxa digital, etc.)
- Desenvolupar la capacitat crítica enfront de la informació.

DESTINATARIS

Xiquets i xiquetes de 8 a 16 anys.

MATERIALS

Ordinadors, navegació a internet.

DURACIÓ

55 minuts.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

(Continuació de l'activitat anterior)

Es disposa el grup-classe pels equips d'investigació ja formats.

Els equips es posen a la feina i dissenyen una sèrie de preguntes, a manera d'entrevista, sobre allò que vulguen saber de l'organització en concret. Per exemple:

- Data de fundació de l'organització.
- Característiques, valors institucionals, logotip...
- Camp d'actuació A què es dedica? En quins països treballen?

- Nombre de professionals contractats en la organització.
- Nombre de persones voluntàries.

A continuació s'envia per correu electrònic a les organitzacions prèvia presentació del grup i adjuntant una petita explicació de la activitat que estan portant a cap.

Si cap de les organitzacions haguera contestat en uns dies, accedint a compartir informació, tornaria a intentar contactar amb diferents fonts (a través de pàgines web, etc) o es buscaria comunicació amb altra organització.

Una vegada obtenides les respostes amb la informació necessària, cada grup pot fer report d'això utilitzant alguna ferramenta o programa que ja s'haja treballat: presentació, video...

Al finalitzar les sessions, és interessant que els diferents equips presenten les seues investigacions a la resta per a comparar les respostes d'organitzacions que treballen sobre una mateixa temàtica, analitzar les diferències i semblances en la forma de focalitzar els projectes, la forma de fer les coses, etc.

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

- Quina és la vostra ONG sobre la qual investigar? Per què?
- Quines preguntes heu utilitzat per a elaborar l'entrevista?
- Trobeu diferències entre unes respostes i altres?
- Amb quina organització us sentiu més identificats en quant a la seua manera de fer les coses? A què es deu?

CONCLUSIONS

- **Normalment l'aparició de les ONG en els mitjans de comunicació és molt esporàdica, només en alguns moments clau.**
- **Les ONG fan un treball per la solidaritat en moltes parts del món, moltes vegades no conegut i quasi sempre amb molt bons resultats.**
- **A través de les TIC podem acostar-nos a la realitat de les ONG, conèixer els seus principis, les seues línies d'acció i les seues principals preocupacions.**

TREBALLANT EN ELS NÚVOLS

INTRODUCCIÓ

El treball en xarxa ens permet col·laborar de forma activa i participativa a través de grups o equips. Cada persona té una forma diferent de veure el món i analitzar els problemes socials. Aquesta diversitat de postures és una possibilitat per a aprendre i contrastar les nostres pròpies opinions.

OBJECTIUS

- Potenciar la participació grupal a través d'eines de treball en línia.
- Conèixer aplicacions de treball col·laboratiu en xarxa (i gratuïtes).
- Desenvolupar la capacitat d'opinar sobre la informació des d'una postura crítica.

DESTINATARIS

Xiquets i xiquetes de 8 a 16 anys.

MATERIALS

Ordinador i navegació per internet.

DURACIÓ

60 minuts.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

L'educador/a crea una carpeta compartida en un sistema de treball en línia (tipus Google Drive) i convida als grups de treball. Cada grup crea un document de text per al treball en línia on s'escriuran diverses frases tipus: "La pobresa és una cosa normal, inevitable.", "És bo canviar tots els anys de telèfon mòbil", "la migració és un problema", "hi ha països millors que uns altres"

Col·laborativament, els participants de cada grup (poden entrar des de diversos ordinadors ja que l'aplicació permet que un mateix correu trebal·le des de diverses terminals) van afegint, sota les frases, la seua opinió sobre aquest tema.

Cada participant seleccionarà un “color d'intervenció” i un tipus de lletra determinat que servirà de referència per a distingir les aportacions de cada company (tenint en compte també les possibilitats d'inserir comentaris, arxius multimèdia, etc.)

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

- T'ha resultat senzill el maneig de l'aplicació?
- Quins punts forts i febles has trobat?
- Què opines de les diverses participacions dels companys/es? Són algunes millors que unes altres?
- Creus que aquesta eina ajudaria a superar algunes de les barreres que imposa la “bretxa tecnològica”?
- Quins? Per què?

CONCLUSIONS

- Cada persona té formes diferents de pensar. Aquesta diversitat és una possibilitat per a aprendre i contrastar les nostres pròpies opinions.
- En els debats i converses, és fonamental respectar a qui expressa la seua opinió, fins i tot si no estem d'acord amb ella.
- Per a poder opinar és necessari reflexionar sobre la nostra postura i sustentar-la en dades reals.
- En el món existeixen moltes persones que són empresonades o perseguides per dir el que pensen. Moltes organitzacions s'esforcen en evitar aquesta situació i garantir la llibertat d'expressió.

VIATJANT PELS MAPES EN LÍNIA

INTRODUCCIÓ

Encara que vivim en un món global, moltes vegades desconeixem on es troben la major part dels països. Algunes maravelles del món com Chichén Itzá, Machu Picchu, Taj Mahal o Petra són encara desconeguts per a la major part de la població. Gràcies als mapes en línia, podem viatjar des del nostre ordinador a llocs màgics, plens d'història.

OBJECTIUS

- Explorar les possibilitats que ofereix l'eina en línia
- Treballar sobre el concepte de diversitat.
- Potenciar la capacitat d'analitzar de manera crítica la realitat en altres contextos geogràfics.

DESTINATARIS

Xiquets i xiquetes de 8 a 16 anys.

MATERIALS

Ordinador i connexió a internet
Fitxa Viatjant pels mapes.

DURACIÓ

60 minuts.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

L'educador/a comença explicant de manera bàsica l'eina en línia de maneig de mapes (tipus Google Maps) (possibilitats, característiques, Street view, etc.)

Cada participant intenta localitzar el seu propi barri, el seu carrer, la seva escola, etc. És a dir, familiaritzar-nos amb l'eina d'una forma pròxima, investigant el nostre entorn.

L'educador/a reparteix per equips els noms de diversos llocs que seran les destinacions del nostre viatge. L'activitat consistirà a completar una fitxa de la qual cadascun dels equips disposarà, utilitzant l'eina i en funció del lloc de destinació que tinga per al seu viatge.

Deixarem un temps d'investigació dels contextos seleccionats. Per equips es completarà la fitxa amb les dades del lloc.

VARIANTS

- Si volem aprofitar l'activitat anterior podem continuar-la de la següent manera:
- L'educador/a crea una carpeta compartida amb tots els alumnes/as amb el títol "I si viatgem?"
- Cada equip crea un document propi en el qual respondrà en forma d'entrevista, carta, esquema, etc. a les preguntes per a la reflexió afegint fotos que permeten a la resta de companys explorar altres entorns i compartir els dubtes que puguin sorgir durant l'activitat

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

- Quines són les principals diferències que existeixen entre el lloc visitat i el teu?
- Creus que les diferències que pots apreciar influeixen en la forma de vida dels habitants d'aquella zona?
- Com? Per què?
- Quines coses creus que són imprescindibles en aquest lloc?
- Quines creus que són presents en el teu barri?

CONCLUSIONS

- El món és un lloc meravellós ple de llocs interessants que, moltes vegades, estan ocults.
- La major part de la informació que coneixem és de llocs pròxims o més semblants als nostres. Els medis de comunicació no solen compartir informació sobre aquests llocs màgics.
- A través de les TIC podem viatjar des del nostre ordinador, coneixent nous llocs.

MATERIAL DE TREBALL

Fitxa 7. Viatjant pels mapes.

contingut
multimèdia

FEM CAMPANYA

INTRODUCCIÓ

Les TIC són una ferramenta privilegiada per poder animar a la solidaritat. Moltes ONG desenvolupen a través d'Internet accions dirigides a sensibilitzar sobre problemes socials i a proposar solucions que generen canvis. Cada un/a de nosaltres, des del nostre ordinador, podem contribuir a la construcció d'un món més just, promovent campanyes solidàries i donant suport a difondre els seus missatges.

OBJECTIUS

- Enfortir l'autonomia, autogestió i creativitat dels processos d'ensenyament - aprenentatge a través de les xarxes i les eines digitals.
- Treballar sobre conceptes de Desenvolupament (sostenibilitat, educació, gènere, etc.)
- Produir informació des d'un punt de vista crític, ètic i just sobre la base de processos d'anàlisi i reflexió de la realitat.

DESTINATARIS

Xiquets i xiquetes de 8 a 16 anys.

MATERIALS

Ordinadors i navegació per internet.

DURACIÓ

3 sessions.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

1ª SESSIÓ

L'educador/a divideix al grup-classe en equips de treball. Tria una temàtica per a treballar sobre Desenvolupament el més concreta possible (Pau a Síria, Educació per a tots els xiquets i xiquetes a Àfrica, inclusió social de persones migrants...)

En grups, i a través de la cerca d'informació en línia, es proposa buscar informació sobre aqueixa realitat, responent a algunes preguntes com:

- Quina situació us ha tocat investigar?
- Quins són els responsables d'aqueixa situació?
- A qui o qui afecta especialment?
- Quins problemes causa aqueixa situació? Quines podrien ser les solucions per a canviar aqueixa situació?

- Quins problemes causa aquesta situació?
- Quines podrien ser les solucions per a canviar eixa situació?

2° SESSIÓ

En el següent pas, cada grup crearà un lema per a una campanya sobre la realitat que investigaren. Es tracta de que el lema siga un missatge d'esperança, una situació ideal que volguerem assolir. A través de les ferramentes (gràfics, processador de text, presentacions) hauran de crear algun material gràfic senzill (cartels, tríptics, informació, targetes, etc).

Al finalitzar la sessió tindrem diversos MATERIALS gràfics creats per cada grup i suficient informació sobre la temàtica de la campanya.

3° SESSIÓ

L'últim pas serà crear un espai en una xarxa social per difondre tots aquests MATERIALS i informació progressivament, amb l'objectiu de obtindre seguidors i participants.

També es pot fer la difusió col·locant els cartels pel centre educatiu o desenvolupant una activitat en la qual els grups puguen exposar la situació que investigaren.

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

- Existeixen realitats com les que investigareu prop de la vostra ciutat?
- Quines són les causes d'aquestes situacions d'injustícia?
- Quines organitzacions o persones contribueixen per a canviar aquestes situacions?
- Coneixeu alguna campanya relacionada amb aquesta realitat?

CONCLUSIONS

- **Existeixen moltes realitats ocultes en el món que no són notícia, però que afecten milers de persones.**
- **A través de les TIC podem investigar sobre aquestes realitats i compartir amb el nostre entorn algunes propostes per a millorar la vida de milers de persones.**
- **Per mitjà de les xarxes socials podem contribuir a difondre els missatges que moltes ONG llancen a favor d'un món més just.**

bibliografia
i recursos
d'interès

Bibliografia i recursos d'interès sobre l'Educació per al Desenvolupament i la matèria d'aquesta guia

ARGIBAY M., CELORIO G. *La Educación para el Desarrollo*, HEGOA, 2005.

ARRIETA., *Y tú, ¿cómo lo ves? Educación para la Paz y el Desarrollo en la ESO*. Centro de Investigación y Documentación Educativa del MEC, 1995.

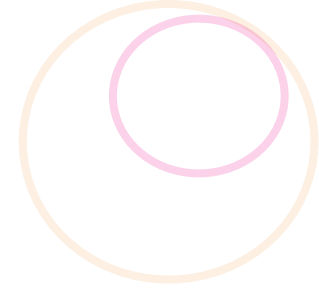
CELORIO G. y LÓPEZ A. (coords), *Diccionario de Educación Para el Desarrollo*, Editado por Hegoa. Bilbao.

COORDINADORA DE ONG PARA EL DESARROLLO ESPAÑA, *Educación para el Desarrollo: Estrategia imprescindible para el desarrollo*. Propuestas para el Plan Director 2005-2008, CONGDE, 2004.

CORTINA, A., *Ciudadanos del mundo. Hacia una teoría de la ciudadanía*, Alianza, 1997.

ESCUDERO J. y MESA M, *Diagnóstico de la Educación para el Desarrollo en España*, Centro de Educación e Investigación para la Paz.

FEMP, *La cooperación al desarrollo de los entes locales*. Informe 2005, FEMP/ Secretaría de Estado de Cooperación Internacional, Área de Cooperación al Desarrollo, Dirección de Internacional y Cooperación, Madrid, 2007

MUSOL., *Integración de la educación para el desarrollo en la educación para adultos en Extremadura*, 2015.

MUNDILAB., *Un nuevo espacio educativo para una forma de educar*, Hegoa, 2002.

PRIETO y GUTIERREZ, *La mediación pedagógica. Apuntes para una Educación a Distancia Alternativa*, Ed La Crujía. Buenos, 2009.

SANTOYO A., *La brecha digital, mitos y realidades*. Universidad Baja California, 2003

materials

Fitxa 1. Analitzant realitats

Prenent com a protagonista un país proporcionat per l'educador/a, resollem la següent fitxa ajudant-nos de diferents cercadors informàtics per a completar la informació.

PAIS		
TITULAR DE LA NOTÍCIA POSITIVA		
SÍNTESI DE LA NOTÍCIA	REFLEXIÓ PERSONAL	
FONT	CERCADOR EMPRAT	PARAULES CLAU
TITULAR DE LA NOTÍCIA NEGATIVA		
SÍNTESI DE LA NOTÍCIA	REFLEXIÓ PERSONAL	
FONT	CERCADOR EMPRAT	PARAULES CLAU
TITULAR DE LA NOTÍCIA DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ		
SÍNTESI DE LA NOTÍCIA	REFLEXIÓ PERSONAL	
FONT	CERCADOR EMPRAT	PARAULES CLAU

Fitxa 2. Bretxa tecnològica

A través de la búsqueda d'una notícia d'un país, relacionada amb la Bretxa Tecnològica i la Educació, completeu la següent Fitxa.

PAIS		
SOBRE LA NOTICIA		
TITULAR	FONT	
SÍNTESI	ASPECTES POSITIUS	ASPECTES NEGATIUS
	REFLEXIÓ PERSONAL	

Fitxa 3. El coltan

Investigar sobre el coltan i completar la següent fitxa amb les dades obtingudes en la investigació

EL COLTAN		
QUÈ ÉS?	UTILITATS	
LLOC D'EXTRACCIÓ	MANERA D'EXTRACCIÓ	ENCARREGATS DE L'EXTRACCIÓ
CONSEQÜÈNCIES	ALTERNATIVES	

Fitxa 4. Xiquets i xiquetes del món

Fitxa per a l'educador/a

Es presenten a continuació els noms de diversos xiquets i xiquetes de diferents països del món.

MATÍAS,

Un xiquet del Perú

DIARA,

una xiqueta de Togo .

SEBASTIÁN,

un xiquet de Nicaragua.

BENCE,

un xiquet de Hungría.

MAMADOU,

un xiquet de Nigeria.

LUCY,

una xiqueta d'Escòcia.

CAMILA,

una xiqueta de L'Argentina.

SANTIAGO,

un xiquet d'Hondures.

ISABELLA,

una xiqueta de l'Uruguay.

LIAM,

un xiquet de l'Ecuador.

AISHA,

una xiqueta de Burkina Faso.

LUIS,

Un xiquet d'Espanya

SIMONA,

una xiqueta d'Itàlia .

BRIAN,

un xiquet de Venezuela.

NATHAN,

un xiquet de Bèlgica.

KEITA,

una xiqueta de Senegal.

ARIADNA,

una xiqueta de Colòmbia.

KONATA,

un xiquet de Sudán.

LORENZO,

un xiquet de Bolívia.

ANEZKA,

una xiqueta de la república txeca

DAVOR,

un xiquet de Croàcia.

Fitxa 5. El planeta en xifres

A continuació us donem dades de diferents països, sobre diversos criteris, que a causa d'un error informàtic estan descol·locats i regirats. La vostra tasca consisteix a recol·locar-los en diverses taules, seguint diferents criteris per a la seua ordenació.

309 nous casos de lepra detectats a l'Argentina en 2013	En Mali en 2013, la taxa global de fecunditat (por mujer) era de 6,8
Va haver-hi 3 nous casos de lepra a Panamà en 2009	En Iraq van haver 3 nous casos de Lepra en 2013
En 2009 a Haití el nombre d'habitants (en milers) era de 9,765	En Nigeria la població total (en milers) era de 160,000, en 2010
A Egipte la població total (en milers) en 2013 era de 82,056	En 2013, la despesa pública per càpita en salut fou de 701 (PPP. Int \$) en Brasil
A Sudan va haver-hi 2394 nous casos de lepra en 2010	El nombre d'habitants (en milers) en Panamà era de 3,678 en 2010
A Panamà la taxa global de fecunditat (per dona) va ser de 2,5 en 2013	Va haver un cas de Lepra en Alemania en 2009
A Xile el nombre d'habitants (en milers) era de 17,620 en 2013	En Sudán la població total (en milers) era de 35,652, en 2013
La taxa global de fecunditat (per dona) era de 4,15 a l'Iraq, en 2010	En 2010 va haver 10 casos de lepra en Haití
La població total (en milers) en 2013, era de Mali 15,302	En 2013 el nombre d'habitants (en milers) en Argentina era de 44,142
A Egipte, en 2013, la despesa pública per càpita en salut va ser de 219 (PPP. Int \$)	En Sudán, la taxa global de fecunditat (per dona) era de en 4,4 en 2013
No va haver-hi cap cas nou de Lepra a Xile l'any 2013	En Nigeria va haver 3,385 nous casos de lepra en 2013
En 2010, a l'Iraq la població total (en milers) era de 30,962	El nombre d'habitants (en milers) en Alemania en 2013 era de 82,727
La despesa pública en salut per càpita a Alemanya, va anar de 3696 (PPP. Int \$) en 2013	En 2009 la despesa pública per càpita en salut fou de 49 (PPP. Int \$) en Mali
En 2013 a Nigèria, la taxa global de fecunditat (per dona) era de 6,8	En Chile, en 2013, la despesa pública per càpita en salut fou de 795 (PPP. Int \$)

Fitxa 6. Periodistes per el desenvolupament

Alguns textos plans sobre diferents temàtiques relacionades amb diversos països per a la seua posterior maquetació i elaboració de notícies periodístiques.

Des de 1948, els palestins viuen condemnats a humiliació perpètua. No poden ni respirar sense permís. Han perdut la seua pàtria, les seues terres, la seua aigua, la seua llibertat, la seua tot. Ni tan sols tenen dret a triar als seus governants. Quan voten a qui no han de votar, són castigats. Gaza està sent castigada. Es va convertir en una ratlera sense eixida, des que Hamàs va guanyar netament les eleccions l'any 2006. Una cosa semblant havia ocorregut en 1932, quan el Partit Comunista va triomfar en les eleccions d'El Salvador. Banyats en sang, els salvadorencs van expiar la seua mala conducta i des de llavors van viure sotmesos a dictadures militars. La democràcia és un luxe que no tots mereixen. Són fills de la impotència els coets casolans que els militants d'Hamàs, acorralats a Gaza, disparen amb xambona punteria sobre les terres que havien sigut palestines i que l'ocupació israelita va usurpar. I la desesperació, a la riba de la bogeria suïcida, és la mare de les bravates que neguen el dret a l'existència d'Israel, crits sense cap eficàcia, mentre la molt eficaç guerra d'extermini està negant, des de fa anys, el dret a l'existència de Palestina. Ja poca Palestina queda. Pas a pas, Israel l'està esborrant del mapa. Els colons envaeixen, i després d'ells els soldats van corregint la frontera. Les bales sacralitzen la despulla, en legítima defensa. No hi ha guerra agressiva que no diga ser guerra defensiva. Hitler va envair Polònia per a evitar que Polònia envaïra Alemanya. Bush va envair l'Iraq per a evitar que l'Iraq envaïra el món. En cadascuna de les seues guerres defensives, Israel s'ha engolit un altre tros de Palestina, i els esmorzars segueixen

Si jo fóra Palestí, Eduardo Galeano. (Contrapunto)

Atacats per bàrbars exèrcits, homes i dones maies, junts i amb paraules callades, sembraren les seues terres amb quaranta mil llavors de dacsa. Van ser massacrats. Va succeir tot això fa centenars d'anys, a les muntanyes de Chiapas. Van ploure riqueses sobre elles i no van voler brollar, no eren avaricioses. Van ploure promeses de desenvolupament, luxes i consums i no van voler créixer, no eren acaparadores. Els van oferir milers de milions de pesos, or i plata i no es van deixar comprar. Els van cridar: "Nasquen jal!" Els van tirar agroquímics. "Nasquen jal!" I desobeïen en silenci, ingovernables. Així va passar fins que en 1994 uns brots serens i tranquils van obrir la terra a la recerca del seu dia, de la seua nit, del seu Sol i la seua Lluna. Van créixer altius i insurrectes, solidaris, justos i rebels, reproduïbles i sans i es van dir Exèrcit Zapatista. Milpas fetes de llavors, llavors fetes de memòria, camps de dacsa criolla. Amb les seues pròpies decisions van conformar campaments, llogarets i pobles autònoms. Quan els palaus van saber dels riures i melodies que allí es cantaven, van ruixar totes les muntanyes amb potentíssims verins llançats des de tancs, canons i avionetes, sospirant amb la seua erradicació. Com si foren una plaga. Així va aparèixer. Fins que el 21 de Desembre de 2012, aquelles quaranta mil sements, indígenes i llauradores, que bé van saber protegir-se amb impermeables de colors, mocadors en la boca o negres passamuntanyes sobre el rostre, van prendre diversos pobles i ciutats de la regió en el més mut de tots els silencis. A qui corresponga – van dir baixet – Van escoltar? És el so del seu món esfondrant-se. És el del nostre ressorgint. Van complir (perquè són llavors) la profecia de començar a viure quan el temps les cride.

Profecia Maia, Gustavo Duch. (Mucha Gente Pequeña)

Mimose Gérard s'asseu a la seua tenda del campament Gaston Margron, prop de la capital d'Haití, envoltada per grans sacs plens de botelles de plàstic. Gana a penes uns penics per cadascuna, però això és millor que res. "Viu en el campament des del 13 de gener de 2010, quan em vaig instal·lar en una botiga. Ha sigut una existència dolorosa", relata. "Sóc només una persona comuna en aquest terreny. No tinc cap costat al qual anar", afegeix la dona. La recollecció de botelles per a reciclar és el mitjà de manteniment d'almenys una desena de persones en aquest campament que unes 800 famílies diuen llar, situat en Carrefour, en la davantera sud de Port-au-Prince. Quatre anys després del terratrèmol del 12 de gener de 2010 encara hi ha uns 300 campaments de desplaçats dispersos per la regió de la capital, i en un nou gran tuguri sobre els vessants desèrtics de fora de la ciutat. Gérard té 57 anys i 11 fills. També es dedica a llavar roba per a guanyar alguns centaus més. Les seues mans estan aspres i clivellades. "Les condicions són inhumanes, però no tenim cap lloc al qual anar. Als quals les seues famílies van ajudar, es van anar. Però jo no compte amb això, així que em quede", diu la dona. Gérard agrega que els habitants del lloc també es veuen obligats a consumir aigua sense tractar, en un país assetjat per una epidèmia de còlera. "No tenim excusat. Ací és on la gent llança el seu sac de matèria fecal", diu, assenyalant una àrea amb males herbes on els habitants del lloc buiden o eliminen les xicotetes bosses plàstiques usades com a "latrines portables" durant la nit, quan pot ser perillós eixir de la seua botiga. A més d'amb els lladres, els residents del campament han de bregar amb la policia i amb homes armats que treballen per als terratinents "La policia tracta de forçar-nos a abandonar el campament", diu Gérard. Els oficials apareixen i desapareixen a l'aire, per a espantar als habitants del lloc. "El propi amo ha vingut tres vegades", compte. Segons l'Organització de les Nacions Unides (ONU), els residents d'al voltant d'un terç dels aproximadament 300 campaments corren risc de ser desallotjats.

Quatre anys sense sostre després del terratrèmol d'Haití, Jane Regan. (Periodismo Humano)

Durant el vol Istanbul-Teheran diverses dones formen una fila enfront de la porta del lavabo. Estan esperant el seu torn per a preparar-se. Unes altres, en canvi, ho fan des dels seus seients. A poc a poc, les samarretes, pantalons ajustats o minifaldilles són substituïts per peces amb mànigues fins a les nines i roba més folgada. Estan cobrint els seus cossos, afegint més peces de roba. Quan l'hostessa anuncia per la megafonia de l'avió que es comença a preparar l'aterratge a Teheran, com si d'un dol sobtat es tractara, els colors vius en les vestimentes són substituïts pel negre. El color negre del xador cobrint els cossos de les dones i el color negre dels mocadors cobrint les cabelleres. "Els recordem que des d'aquest moment estem en la República Islàmica de l'Iran i hem de cenyir-nos a la seua legislació", anuncia l'hostessa mentre les seues companyes també es cobreixen el pèl. El masclisme és una realitat palpable en llocs allunyats de les grans ciutats, encara que també en elles, i és freqüent que moltes dones assumisquen -almenys, en públic- la condició de ser inferiors a la que els homes les sotmeten. "Són preocupants uns certs aspectes del pes de la cultura en la societat, però també existeixen greus problemes legals", explica Sanjabi. Un d'aqueixos problemes legals és, per exemple, que una dona a l'Iran necessita permís d'un familiar masculí per a realitzar unes certes activitats. És la figura del tutor. Normalment és el pare, fins que la dona es casa. En aqueix moment la responsabilitat de donar permís o no per a poder viatjar dins de l'Iran, eixir a l'estranger, sol·licitar el passaport o sotmetre's a unes certes operacions quirúrgiques és del marit.

Ahmad va nàixer i va passar la seua joventut en la tradicional ciutat de Kerman, on l'educació és més conservadora que en ciutats més grans. Ara, als seus 32 anys, treballa en un despatx d'advocats en l'elitista i modern nord de Teheran. A les vesprades estudia el seu doctorat en Dret. "Una dona a l'Iran sí que és lliure per a decidir. El tutor només dóna el seu vistiplau o

no, però ella decideix. El que una dona no puga decidir en última instància no vol dir que no tinga llibertat”, exposa Ahmad. Les seues contradictòries paraules justifiquen l’afirmació de Sanjabi: “Fa falta una societat més oberta per a solucionar diversos problemes”. Un d’aquests problemes bé podria ser la mentalitat tradicional de la societat que les paraules de Ahmad denoten.

La batalla diària de ser dona a l’Iran, Jaime Gárate. (Periodisme Humà)

És possible que malgrat aquesta primavera hivernal a Espanya, que vaticina un 2016 més calorós que els rècords anteriors de 2015 i 2014, hi haja encara persones que neguen la realitat del canvi climàtic. No escriuré hui sobre ells, ni sobre els informes per encàrrec patrocinats per petrolieres i altres empreses contaminadores per a rebutjar el que és una evidència científica, sensorial i visual. Preferisc escriure sobre l’augment de les temperatures afavorirà l’aparició o la reaparició de malalties tropicals, com la malària, erradicada a Espanya en 1964. En el cas del zika, l’última amenaça, és clar que el canvi climàtic afavoreix la seua expansió per les Amèriques. No hi ha medicines preventives contra el zika, que es transmet mitjançant la picada del mosquit *Aedes Aegypti*, el mateix del dengue i la chikungunya; els seus símptomes són semblants i tendeixen a confondre’s. No existeixen vacunes, ara com ara. Només cap una certa prevenció. La indústria farmacèutica sol centrar-se en els mercats del dolor on el benefici està assegurat, no on l’exigeix la persistència de malalties greus. Va succeir amb l’ebola, succeeix amb la malària. Els pobres són un mal negoci per al capitalisme salvatge: manquen de diners per a afrontar el pagament dels tractaments. Això que acabe d’escriure pot semblar demagògic, però és la realitat quotidiana de milions de persones que pateixen aquest tipus de malalties. El zika ha saltat a tots els mitjans de comunicació perquè va deixar les zones allunyades del Brasil, país que ens crida l’atenció perquè és la seu dels Jocs Olímpics. Del Brasil ha començat a estendre’s pel continent. Ara que amenaça a l’home blanc del nord es converteix en una emergència global i una notícia de relleu en quasi tots els mitjans. El Govern de Brasília ha mobilitzat a desenes de milers de soldats, malgrat que el mosquit es desenvolupa en les aigües insalubres i enmig de la pobresa i poc poden fer les armes contra ell. Aquests gestos tenen més de teatralitat que de rigor; l’objectiu de les autoritats brasileres és que els turistes olímpics se senten segurs.

El mosquit dels pobres truca a la porta, Ramón Lobo. (InfoLibre)

Fitxa 7. Viatjant pel mapes

Exposem a continuació diversos llocs importants de Països del Sud.

Hauran de completar una fitxa de cadascun d'aquests, responent a la informació que se'ls planteja buscar.

LLOCS D'INTERÈS: Chichén Itzá, Machu Picchu, Llac de Atlitán, Bastián dels Pescadors, Glacera Perita Bruna, Taj Mahal, Petra, Tiwanaku, Llac Ness, Salar de Uyuni, Llac Rosa, Cataractes de Iguazú, Tikal, Kinkaku-**ji*, Kremlin.

NOM DEL LLOC		
PAIS	PAÏSOS FRONTERERS	
EL MÉS PRÒXIM		
RIU	PARC NATURAL	FRONTERA
CURIOSITATS DEL LLOC	A QUANTS KM ES TROBA D'ACÍ?	
	QUINES SÓN LES SEUES COORDENADES?	

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria de Participación,
Transparencia, Cooperación
y Calidad Democrática